

Aproximació a l'Associacionisme Agrari a Alguaire (1915-1997)

AJUNTAMENT
D'ALGUÀIRE
PATRONAT MUNICIPAL
«JOSEP LLADONOSA I
PUJOL»

Grup de Treball del Patronat
"Josep Lladonosa i Pujol"

*Josefina Bañeres Roig - Elena González Coso
Ramon Jofre Ruiz - Carme Agustí Roca*

Fe d'errades

A la pàgina 5,
on diu: El terme (...) limita a l'est amb el de la
Portella, al sud amb el de Rosselló.
ha de dir: El terme (...) limita a l'est amb el de
la Portella i Albesa, al sud-oest amb
Torrefarrera (Sector de Malpartit), al sud-est
amb Vilanova de Segrià.

A la pàgina 73,
on diu: "Josep Maria Maench Biel"
ha de dir: "Josep Maria Biel Gabernet"

Aproximació a l'Associacionisme Agrari a Alguaire (1915-1997)

Grup de Treball del Patronat
"Josep Lladonosa i Pujol"

*Josefina Bañeres Roig
Elena González Coso
Ramon Jofre Ruiz
Carme Agustí Roca*

Introducció

El Grup de Treball del Patronat Municipal "Josep Lladonosa i Pujol", amb aquestes pàgines, vol fer una aportació a les II Jornades sobre sistemes agraris, organització social i poder local als Països Catalans, a celebrar a Alguaire entre els dies 13 i 15 de març de 1997, on es debateran temes al voltant de les Solidaritats pageses, sindicalisme i cooperativisme.

La nostra aportació se centra en l'estudi aproximat de l'associacionisme agrari al poble d'Alguaire, des dels seus inicis, vers els anys 1915-1917, fins a l'actualitat.

El repte, però, no era senzill, pretendre fer l'estudi de gairebé cent anys d'història resultava un xic agosarat.

Primer calia buscar documentació que ens aportés dades suficients que ens permetessin iniciar el nostre camí.

Els nostres problemes van començar tot just aquí. La documentació que necessitàvem per situar cronològicament els inicis de l'associacionisme agrari al nostre poble era pràcticament inexistent. Un cop fetes les primeres incursions en alguns arxius, vam comprovar que la tasca no seria fàcil.

Així, doncs, en constatar que les dades escrites eren escadusseres, vam arribar a la conclusió que ens seria d'un gran ajut utilitzar les fonts orals per descriure els inicis del moviment associacionista a la nostra vila.

Aquí es va iniciar un llarg i no gens fàcil procés d'investigació per tal d'esbrinar quines serien les persones del nostre poble que ens podrien donar la informació necessària per aconseguir el nostre objectiu.

En aquest procés es distingeixen dues fases: la primera, la de la recerca inicial, amb moltes mancances documentals, que van es-tar compensades amb les fonts orals, i una segona fase en què la documentació que no apareixia al principi, després ens va excedir.

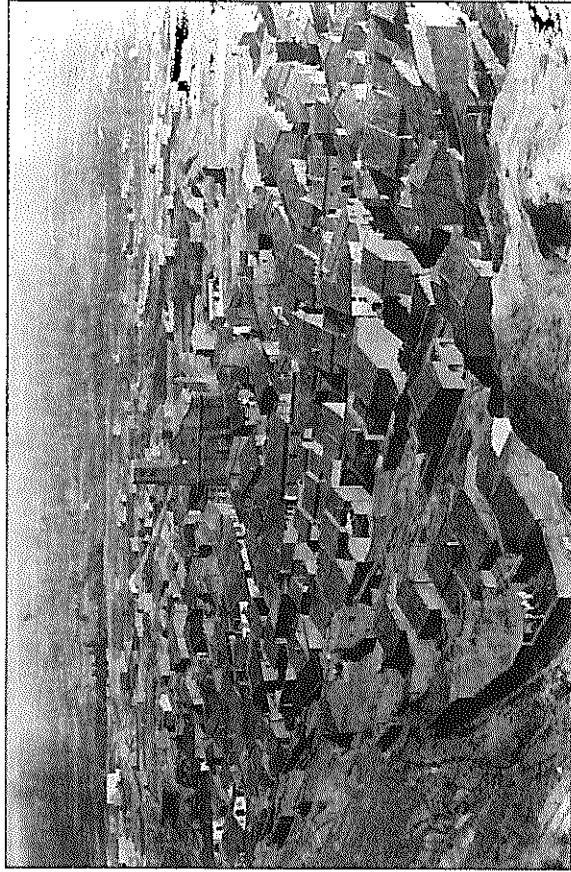
Des dels inicis del treball sabíem que no podríem aprofundir en el tema atesa la premura de temps i l'extensió de l'època a estudiar; malgrat tot, però, estem contents del resultat. Aquest treball pot ser el punt de partida de futurs estudis sobre el tema de l'associacionisme agrari a Alguaire, donat que el moviment cooperativista a la nostra vila ha estat present en totes i cadascuna de les diferents èpoques viscudes.

Edita: Ajuntament d'Alguaire. Patronat Municipal «Josep Lladonosa i Pujol»

Primera edició: Alguaire, Març 1997

Dipòsit Legal: L-115/97

Impressió: Arts Gràfiques Dalmau-Lleida

Vista d'Alguaire anys 30.
Arxiu Municipal d'Alguaire

Vista d'Alguaire actual.
Foto E. Torruella - Arxiu Municipal d'Alguaire

Esbós Sòcio-Econòmic de la Vila d'Alguaire

El terme d'Alguaire (Segrià) té 50'19 km². La vila se situa sota el turó anomenat "penya del convent", a 15 km de Lleida. El terme limita al nord amb el d'Almenar, a l'est amb el de la Portella, al sud amb el de Rosselló i a l'oest amb el d'Almacelles. La part més alta del terme és travessada pel Canal d'Aragó i Catalunya, la part més baixa, pel Canal de Pinyana, i prop de la Noguera Ribagorçana es troba la sèquia de Ratera.

La quantitat de terres regades a la nostra població és la següent: Pleyan de Porta, l'any 1887, diu que la sèquia de Lleida (Canal de Pinyana) regava 2.500 jornals (equivalent a 1000 ha) d'horta d'Alguaire⁽¹⁾. Una altra font de l'any 1957 diu que la sèquia de Pinyana rega 1.319 ha. El Canal d'Aragó i Catalunya regava 1000 ha⁽²⁾. A la Geografia Comarcal de Catalunya trobem 2.168 ha regades pel Canal d'Aragó i Catalunya, el Canal de Pinyana i la sèquia de Ratera.

Respecte a la producció agrícola d'Alguaire podem analitzar els canvis que ha sofert. L'any 1887 trobem vinyes i oliveres, blat en abundància, ordi, sègol, mongetes, lli i canem, hortalisses i fruita. Cria de ramaderia de llana, vacum i caprí⁽³⁾. L'any 1907 no apreciem variacions importants⁽⁴⁾. L'any 1957 observem que els conreus varien i trobem que els principals són: cereals, blat de moro, alfals, arròs, patates, remolatxa i hortalisses⁽⁵⁾.

Una font més recent assenyala com a més importants els següents conreus: fruiters (pomers, perers, presseguers), ordi de secà, ordi de regadiu, blat de regadiu (en forta baixa des del 1964) blat de moro i hortalisses.

(1) PORTA, Pleyan de: *Diccionario de la Provincia de Lleida. Diccionario geográfico, estadístico, etimológico, artístico, biográfico, industrial y mercantil, etc.*, de la Provincia de Lleida. Lleida, 1889, pàgs. 83-84

(2) *Geografía General de España. Ed. Movimiento*, 1957, pàgs. 112-113.

(3) *Ibidem* 1.

(4) CARRERAS I CANDI: *Geografía General de Catalunya* (1098-18). Pàgs. 244-248

(5) *Ibidem* 2

Les terres de conreu, força repartides en petites parcel·les, són explotades en un 68% pels propietaris, en un 20% per parcers i la resta són arrendataris.

Actualment ha nascut un nou model de pagès propietari dotat de maquinària moderna, que li possibilita de conrear les terres dels pagesos que a causa de la jubilació o de l'abandó de l'activitat agrària deixarien les seves terres ermes.

A la nostra localitat, degut a la conversió del sector agrari, del 40% de pagesos que vivien de la terra s'ha passat al 7%. Molts no viuen exclusivament de la pagesia, sinó que compaginen la seva tasca professional amb la dedicació a la indústria com a jornalers i a la ramaderia (granges).

Pel que fa a la indústria, el 1846 la vila tenia sis telars de teixits basts destinats al consum del propi poble i el 1887 aquesta indústria es converteix en una de les més productives del país. El 1877 el senyor Pablo Serra i Armengol funda a la colònia l'empresa J. Serra i Companyia, fàbrica que utilitza la força motriu d'un salt d'aigua de la sèquia de Pinyana situat a 2 km d'Alguaire. Es dedica a la fabricació de filats i teixits de cotó⁽⁶⁾.

El 1907 la principal indústria continua essent l'anteriorment esmentada, tot i que ara trobem novetats, com la fabricació de gasoses, plomes metàl·liques, la presència de dos molins de farina i dues premses d'oli⁽⁷⁾.

El 1921, la fàbrica de filatures creada per Serra i cia és absorbida per Fàbriques de L. Mata i Pons SA, que donarà origen a la colònia tèxtil i barri de la mata de Pinyana⁽⁸⁾.

L'any 1957 hi ha dues fàbriques de maons i llur forn corresponent, a més de les fàbriques de filats, de teixits i tints, d'oli, de farina, d'electricitat, de gasoses i sifons i dos molins de pinso⁽⁹⁾.

Cal remarcar que actualment la indústria de la població ha sofert profunds canvis i que la majoria d'empreses esmentades han desaparegut. Existeixen una farinera, una empresa de fabricació de maons i diverses entitats cooperatives per a la comercialització i conservació de la fruita (Cefruco, Eurofruit, Arfrutal), l'empresa

(6) *Ibidem* 1(7) *Ibidem* 4(8) *Geografía Conarcal de Catalunya. Enciclopèdia Catalana SA, 1981, pàgs 140-145.*(9) *Ibidem* 2(10) *Ibidem* 1(11) *Ibidem* 4(12) *Ibidem* 2(13) *Ibidem* 8

Indulleida productora de cremogenats concentrats i fibra dietètica i la Cooperativa de Sant Faust -de les quals en parlarem al llarg del treball-

La població de la vila s'estimava l'any 1887 en 1.078 homes i 1.082 dones, és a dir, 2.160 persones⁽¹⁰⁾.

Les següents dades, de 1907, ens apunten un total de 2.346 habitants⁽¹¹⁾, i el 1957 n'hi havia 2.665, un augment produït per la immigració⁽¹²⁾, fins a l'any 1978 en què s'arriba a 3.096 habitants. A partir d'aquesta data és notori el descens de població, que queda palès el 1981 amb 2.844 habitants⁽¹³⁾. Segons el padró d'habitants del 1996 la població d'Alguaire és de 2.825 persones.

Naixement de l'Associacionisme Agrari a Alguaire

Abans d'endinsar-nos en l'estudi aproximatiu del primer associacionisme agrari al poble d'Alguaire, voldríem introduir-nos d'una forma ràpida en el marc de la creació i desenvolupament de l'associacionisme agrari a Catalunya.

Després de consultar diversos autors que ens parlen del tema, hem constatat que l'associacionisme pagès català es produeix en el context de la crisi agrària de finals del s. XIX. Aquesta crisi fou causada d'una banda pel desenvolupament del capitalisme municipal, amb l'augment de productes agrícoles, sobretot cereals, arribats dels Estats Units, Canadà, etc... i d'altra, per l'augment de producció agrària a nivell europeu⁽¹⁴⁾.

Alguns autors, com Emili Giralt o Josep Fontana, creuen que la crisi agrària no es va produir tan sols per causes externes, sinó que es va fer palesa la debilitat estructural de l'agricultura.

Com a resposta a l'inestabilitat es va produir un fort conflicte social que comportà l'expansió de l'associacionisme pagès. És aquí on sorgeix un moviment que d'una banda s'articulava al voltant de grans terratinents i d'altra amb petits propietaris, arrendataris, parcers i jornalers⁽¹⁵⁾. Així, com destaca Garrabou, al costat dels sindicats de jornalers i les organitzacions de parcers i arrendataris sorgeixen sindicats catòlics, organitzacions patronals i partits agraris(...). En aquesta època, el gran impuls que es donà a la creació de sindicats i cooperatives fou bàsic per a la recomposició de les posicions conservadores entre la pagesia⁽¹⁶⁾.

(14) RAMON MUÑOZ, Josep M^{re}: *El Sindicat Agrícola de Cervera i sa Comarca*, dels orígens a la reconstrucció de la fàbrica de farines (1918-24) a *Miscel·lània Cerverina*, 10 (1966), pàgs. 127-161.

(15) MAYAYO ARTAL, Andreu: *El cooperativisme agrari, un moviment dual a MIR CURCÓ*, Conxita (ed.): *Actituds polítiques i control social a la Catalunya de la Res-tauració (1875-1923)*. Institut d'Estudis Ilerdencs, Lleida 1989.

(16) GARRABOU, Ramon: *La conflictivitat pagesa a Catalunya i al País Valencià a l'època contemporània, a Miscel·lània d'homenatge a Josep Benet*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1991, pàg. 107.

Des de mitjan del segle XIX, la fundació de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre va servir per a la realització d'una tasca d'homogeneïtzació i d'organització dels interessos de la classe propietària, imprescindible en l'etapa de desenvolupament de la legislació liberal de la qual calia que sortís reforçat el dret de propietat⁽¹⁷⁾. En tot cas, però l'acció de l'IACSI a les terres de Lleida fou molt limitada.

A les nostres contrades, tal i com remarca Enric Vicedo, la creació de sindicats amb caire cooperatiu es generalitza a les terres de Lleida. Més de la meitat dels que existien durant la Segona República foren creats entre 1916-1920⁽¹⁸⁾. Aquest conjunt d'associacions van jugar, de ben segur, un paper important en la millora de les condicions de vida de la pagesia, però es desconeixen molts elements sobre els seus orígens: qui en foren els impulsors i els afiliats, el seu finançament, etc...

Dins d'aquest context general neix la Llei de Sindicats del 1906, que permetrà l'articulació d'aquests moviments associacionistes. A partir d'aquest moment sorgeixen tot un seguit de cooperatives a tot el país. Catalunya no en fou l'excepció⁽¹⁹⁾. Tampoc la fou Alguaire. Segons la nostra recerca, l'associacionisme agrari comença l'any 1915-1917 amb la fundació d'una cooperativa anomenada Amor y Progreso. Segons fonts orals hem pogut constatar que al nostre poble aquest associacionisme no va sorgir amb un caire reivindicatiu, sinó, com diu Vicedo, per millorar les condicions de vida de la nostra pagesia, les quals no eren com les d'altres llocs de la península, com és el cas d'Andalusia, que volia aconseguir la propietat de la terra.

(17) *Ibidem* 16, pàg. 101.

(18) VICEDO RIUS, Enric : *L'Associacionisme pagès a les terres de ponent: un tema per a l'estudi. Revista de l'IACSI*, 1991, pàg. 62.

(19) GAVALDA TORRENTS, Antoni: *L'Associacionisme agrari a Catalunya, el model de la Societat Agrícola de Valls (1888-1988)*, volum I, pàg. 55.

Sociedad Cooperativa Obrera Agrícola Amor y Progreso

Aquesta cooperativa s'inicia aproximadament l'any 1915-1917, segons document del Registre de la Propietat de Balaguer⁽²⁰⁾. Els seus estatuts foren legalitzats i inscrits, a efectes de la Llei d'Associacions, al Govern Civil de Lleida. Els intents per aconseguir aquests estatuts, però, han estat infructuosos ja que suposadament es troben en un fons documental de l'Arxiu Històric Provincial de Lleida, pendent de catalogació.

Els fundadors d'aquesta cooperativa, segons fonts orals, eren de caire progressista, i als inicis es va mantenir el principi d'adhesió lliure i voluntària.

Els dos presidents dels quals en tenim constància escrita són: Jaime Farreny Cambray (jornaler) i primer president durant l'any 1917, i Jaime Planas Rovira (propietari) durant el 1929. Aquest segon, sempre segons la mateixa font documental, ven amb "pacte de retro", el 29 d'octubre de 1929, a José Campaña Nadal, Emilio Terrado Roma, José Maench Bardina i Manuel Satorra Tera, propietaris i veïns d'Alguaire, la finca on es troba la seu social de la cooperativa, al preu de cinc mil pessetes. D'aquest fet deduïm que l'esmentada cooperativa passa per moments difícils.

El "pacte de retro" possibilita recuperar la finca en el termini de cinc anys a comptar des del dia de l'atorgació. Pel que diu el document esmentat, sembla ser que la societat cooperativa Amor y Progreso no aconsegueix retornar aquests diners, ja que l'any 1934 els quatre propietaris i també socis decideixen vendre una part de la seva propietat a 37 paguesos⁽²¹⁾. D'aquesta manera recuperen una part dels diners i donen continuïtat a la cooperativa. Es tracta d'una injecció econòmica per tirar endavant la seva activitat.

La següent data que ens mostra la font documental correspon a l'any 1940, per tant, ja no ens aporta dades d'interès per a la nostra recerca, ja que segons fonts orals la cooperativa es dissol abans de 1936.

(20) Document extret del Registre de la Propietat de Balaguer: Finca 2961, pàg. 223.

Apèndix doc. 1

(21) *Ibidem* 20, pàgs 130-131. Apèndix doc. 2-3

Mitjançant aquestes últimes fonts establirem el funcionament i els serveis que oferia la cooperativa Amor y Progreso. Aquests remuneren el caire festiu de la cooperativa, ja que disposava de dues sales de ball, una al pati exterior (ball de fora) i una altra a l'interior (ball de dins), cinema, on es projectaven pel·lícules mudes, i cafè. També tenim notícia que, en una petita sala, vint-i-nou joves d'Alguaire aprenien música, pagant 3 pessetes al mes per les classes. El seu mestre era el "vell Tarroné".

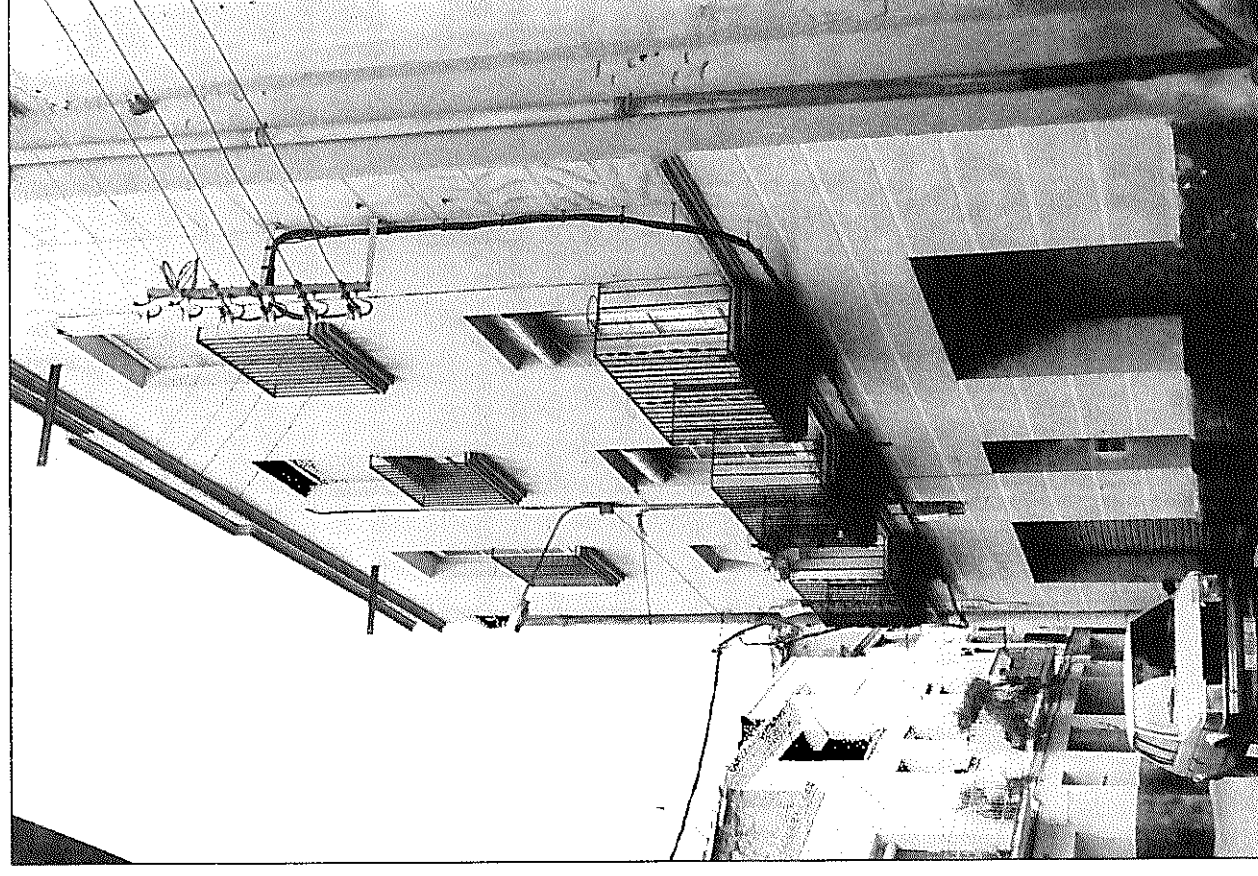
El nombre d'alumnes ens demostra l'interès per aquesta disciplina, però malauradament va durar poc.

Una altra activitat cultural duta a terme foren les classes per a nois impartides pel mestre Sr. Josep Lasierra. La seva docència era de caire més progressista, ja que introduïa la gimnàstica dins de les seves activitats. Com a dada interessant sabem que en algunes dates assenyalades es llogava l'orquestra Els Nois d'Olesa, que fins i tot feien "cobles" dedicades al poble.

Disposava de servei de venda d'estrís per a la pagesia, adobs, una botiga de queviures i bodega, tot i que desconeixem el veritable abast d'utilització d'aquests serveis, atès que les fonts orals no ens ho han pogut precisar.

Les persones encarregades d'aquests serveis (botiga, cafè) eren els "conserges", dels quals n'hem pogut identificar tres: "el pare del Simona", "Quim del Jofre" i el Joan Soldevila (Carlets). Els socis que gaudien dels serveis de la cooperativa eren aproximadament un centenar, la majoria propietaris i jornaleros d'ideologia diversa.

La Sociedad Cooperativa Obrera Agrícola Amor y Progreso s'inicia, en no tenir local propi, a "Ca l'Espardenyer". Es lloga una sala gran polivalent per a cafè i ball (en dates assenyalades llogaven un acordionista), una cuina i dues habitacions on vivia "el conserge". El lloguer, els costava vint duros l'any. Per estalviar-se'ls, la societat cooperativa decideix comprar el local de "Ca l'Espardenyer". En no arribar a un acord, decideixen comprar Casa Marçal, ubicada al carrer la Bassa n.7, actual "Ca l'Aiguader".

Casa Aiguader, antiga casa Marçal, on estava ubicada la Societat Cooperativa Obrera Agrícola Amor y Progreso.
Foto E. Torruella - Arxiu Municipal d'Alguaire

Sindicat Agrícola Catòlic d'Alguaire

El sindicalisme agrari de caràcter catòlico-confessional, esperonat per la jerarquia eclesiàstica, prengué volada el trienni 1917-1920 per fer front a l'auge de l'anarco-sindicalisme⁽²²⁾.

És l'any 1917 quan apareix la primera federació catòlica agrària a la diòcesis de Tortosa i posteriorment s'estén per tot Catalunya.

El sindicalisme agrícola-catòlic era un moviment de caire unitari a les terres de Lleida, segons les xifres existents devia agrupar l'any 1933 el 10'67% del total d'afiliats a sindicats. Tot i això influí en l'origen de sindicats tan importants com els de Cervera i Guisona⁽²³⁾.

El sindicat agrícola catòlic de Lleida va editar entre 1920 i 1936 la publicació mensual escrita en català "Lo Rampill", full de caràcter doctrinari tant des del punt de vista religiós com del polític-co-social, que s'ocupava poc, però, de la vida orgànica del sindicat.

Als anys 20 neix a Alguaire el sindicat agrícola-catòlic, contemporani a l'existència de la societat cooperativa agrícola Amor y Progreso.

La nostra recerca pel que fa a aquest sindicat està basada principalment en fonts orals.

La seu s'instal·la a "Ca l'Espardenyer", local que havia estat ocupat per la cooperativa Amor y Progreso. L'impulsor, com en tots els sindicats catòlics, va ésser el capellà del poble. Gràcies als recorts rurals, l'església disposava d'una xarxa d'activistes estesa per tota la geografia peninsular... Els catòlics van mostrar preocupació per l'interès que la llei de 1906 havia despertat en altres propostes ideològiques⁽²⁴⁾. Els seus socis van ser persones catòliques i d'ideologia dretana.

En el nostre poble el nombre de socis fou aproximadament d'una quarantena, dada confirmada per Barrull⁽²⁵⁾.

⁽²²⁾ MAYAYO I ARTAL, Andreu. *De pagesos a ciutadans. 100 anys de sindicalisme i cooperativisme agraris a Catalunya 1893-1995*. Ed.Afers 1995, pàg. 104. *Vegeu apèndix documental núm. 3*

⁽²³⁾ BARRULL, Jaume : *Les comarques de Lleida durant la Segona República (1930-36)*. "L'Avenç", 1986, pàgs. 160

⁽²⁴⁾ GARRIDO, Samuel : *Treball en comú. El cooperativisme agrari a Espanya (1900-1936)*. Ed.Alfons el Magnànim, 1996.

⁽²⁵⁾ BARRULL, *ibidem* 23, pàg. 177

Les fonts orals assenyalen la fe com a nexa vertebrador i alhora diferenciador de l'altra cooperativa.

En les seves instal·lacions sala-cafè es duïen a terme activitats culturals i conferències i xerrades de caire religiós i moralista. En algunes dates assenyalades es feia ball a la mateixa sala.

Les seves inquietuds els van fer participar en diversos actes convocats pel Sindicat Agrícola Catòlic de Lleida, per tal de defensar els interessos de la classe pagesa. D'aquest fet en tenim notícia a través de "Lo Rampill" dels dies 24 de gener de 1926 i de l'11 de maig de 1930⁽²⁶⁾.

El sindicat es va veure trasbalsat per una mort per assassinat en el si de l'entitat. Aquest fet provocà una davallada en les activitats del sindicat fins que s'arribà a la seva dissolució.

⁽²⁶⁾ AML, diari "Lo Rampill" (1925-1936)

Sindicalisme entre 1931-1939

L'època de la Segona República representa per a l'estament pagès un punt d'esperança per solucionar molts dels problemes que havia patit la pagesia.

Al llarg del període 1931-1939 se succeeixen diversos esdeveniments a l'estat espanyol: unes eleccions municipals el 12 d'abril de 1931, intents de cops d'estat fracassats, aprovació de la Constitució Espanyola i de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. Finalment el mes de setembre de 1932 és elegit president de la República Niceto Alcalá-Zamora.

En els primers anys de la República, un cop aprovat l'Estatut, el govern català comença, lentament, a rebre traspassos. El fet comportarà protestes i agitacions camperoles. Pel que fa a la llei de contractes de conreus aprovada l'abril de 1934 per la Generalitat de Catalunya, les relacions entre ambdós governs no eren cordials. El 6 d'octubre de 1934 es gestà la proclamació de l'Estat Català dins la República Federal Espanyola per part de Lluís Companys. A causa del seu fracàs es perdé el règim autonòmic, i s'entra en un estat d'excepció, acompanyat d'una forta crisi.

A les eleccions de febrer de 1936 surt guanyador el Front d'Esquerres. D'aquesta manera Catalunya retroba la seva esperança.

"Malauradament, uns militars rebels, ajudats per una petita trama civil, pretengueren i finalment ho aconseguiren, que la força dels vots quedés per sota la força de les armes. La guerra apareixia en un context de separació social i de clara lluita de classes"⁽²⁷⁾.

a) Collectivitats

Amb el decret dictat per la Generalitat de Catalunya el 24 d'octubre de 1936, el govern català regula l'aplicació d'un règim de col·lectivitats que s'havia estès de forma espontània durant els

⁽²⁷⁾ GAVALDÀ TORRENTS: *L'associacionisme agrari a Catalunya. El model de la Societat Agrícola de Vallis (1888-1988)*. Estudis Vallencs, 1989.

Paral·lelament a la indústria foren dutes a terme, de manera espontània, les col·lectivitzacions de la terra. La Generalitat de Catalunya, a través de la Conselleria d'Agricultura, va trametre el novembre de 1936 a tots els ajuntaments de Catalunya una enquesta per tal de reconèixer i legalitzar les col·lectivitats existents. L'esmentada enquesta fou resposta per 149 ajuntaments, dels quals només 66 van afirmar que existien col·lectivitzacions de terra a la seva jurisdicció.

Alguaire va ésser un dels pobles que no va trametre la informació sol·licitada, tan sols fa constar que la data de fundació de la col·lectivitat va ser el 22 de setembre de 1936⁽²⁸⁾.

Segons informació obtinguda a l'Arxiu Nacional de Catalunya (els originals de la qual es troben a l'Archivo Histórico Nacional de Salamanca (-Sección Guerra Civil-) constatem que la col·lectivitat d'Alguaire formava part del Sindicat de Treballadors adherits a la CNT. Hem de dir, però, que desconexem si les terres que hi figuren són la totalitat de les terres col·lectivitzades, tot i amb tot, és l'única documentació obtinguda. Però pensem que és una mostra suficient per fer l'anàlisi.

La mateixa font documental ens aporta dades sobre les diferents confiscacions de terres dutes a terme al poble d'Alguaire. Aquesta documentació inclou l'expedient que es va trametre des de la Junta Municipal Agrària seguint l'Ordre del dia 21 de juliol de 1937, a la Comissió de Responsabilitats de la Generalitat de Catalunya a Barcelona. El document datat el mes d'agost de 1937 consta de 21 declaracions de confiscació i petició de destinació definitiva dels béns apropiats.

A continuació analitzarem aquests documents per tal d'esbrinar l'estatus social dels propietaris, així com la quantitat de terra col·lectivitzada i la seva qualitat d'aprofitament (secà i regadiu).

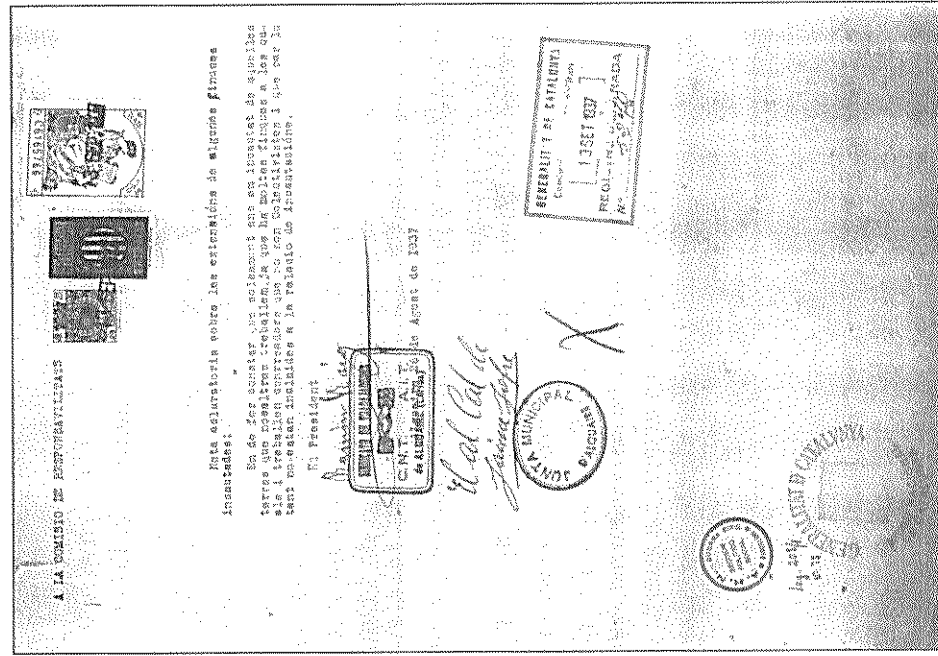
Per donar una visió global de les terres col·lectivitzades, la seva extensió i les seves característiques, hem elaborat els següents quadres:

(28) BERNECKER, Walter L.: *Colectividades y revolución social. El anarquismo en la guerra civil española, 1936-39. Ed. Crítica, Barcelona, 1982, pàg 201. Vegeu apèndix documental núm. 6*

primers mesos de la guerra civil espanyola. Les col·lectivitats pretenien transformar una societat basada en l'autogestió socialista.

La col·lectivització fou afavorida per la fugida o desaparició de molts propietaris.

Aquest procés de col·lectivització va afectar la indústria i l'agricultura. Les empreses que tenien més de 100 treballadors foren col·lectivitzades automàticament, mentre que en les més petites es van produir processos negociadors per arribar al fenomen col·lectivitzador.

Nota sobre extensió de finques confiscades.
Arxiu Nacional de Catalunya

De l'anàlisi d'aquestes dades deduïm:

No es detecta una preferència concreta a l'hora de fer la confiscació entre les finques ubicades al secà i les que es troben al regadiu.

Les finques confiscades es troben repartides al llarg de tot el terme.

S'hi observa dos grans propietaris, el n. 15, amb 300 jornals repartits entre les partides de Tabac (200 jornals) i Pla de les Vinyes (100 jornals). El n. 10 amb 260 jornals a la partida del Coscollar.

Volem destacar el propietari n. 4, definit com a "canonge desconegut", amb 20 pòrques a la partida del Pla del Molí.

Finalment cal remarcar que malgrat que les extensions de la propietat del nostre terme no són excessivament grans, les que van estar sotmeses al procés de collectivització eren les explotacions agràries més extenses.

De les 21 declaracions de confiscació aconseguides, en elaborar els quadres anteriors hem treballat només amb 19 propietaris, ja que n'hi ha dos que pateixen confiscacions de béns immobles:

Un edifici amb cine, teatre i sala per a ball situat al carrer que uneix el poble amb la carretera general (ara av. Jaume Nadal).

Un edifici de planta baixa i vivenda, situat als afores del poble, al costat esquerre de la carretera de Lleida. A la planta baixa hi havia instal·lat un molí d'oli.

Els documents estudiats també ens mostren l'estatus social dels propietaris confiscats, en general podríem dir que:

Eren persones benestants: comerciants, industrials, tractants d'animals...

Eren persones considerades de "dretes".

1.-Aquest quadre ens mostra la quantitat de terra confiscada a cada propietari i la seva qualitat d'aprofitament: secà i regadiu.

Propietaris	Jornals	Pòrques	Secà	Regadiu
1	39		20 jor.	19
2	14		14 jor.	
3	35			35 jor.
4		20		20 por.
5	14	20	14 jor.	20 por.
6	46		26 jor.	10 jor.
7	10			10 jor.
8	30		30 jor.	32 jor.
9	32			
10	260			260 jor.
11	66			66 jor.
12	10			10 jor
13	15			15 jor.
14	19			19 jor.
15	300		300 jor.	
16	6			6 jor
17	20		10 jor.	10 jor.
18	34			34 jor.
19	103	3	100 jor.	3 jor./ 3 pòrques
TOTALS	1.053 Jornals	43 Pòrques	514 jornals	539 Jornals/ 43 Pòrques

2.-Distribució percentual del nombre d'explotacions confiscades segons la seva superfície:

Intervals jornals	Propietaris Nombre	%
0-10	3	15'78
11-20	5	26'31
21-30	1	5'26
31-40	4	21'05
41-50	1	5'26
51-60	1	5'26
61-70	1	5'26
71-80	—	—
81-90	—	—
91-100	—	—
101-200	1	5'26
201-300	2	10'52

Els motius pels quals se'ls confiscaren les propietats queden palesos en els documents estudiats:

- Explotar els treballadors.
- No residir al poble.
- Ser fugitius.
- Actuar a les dretes.
- Reaccionaris i antilliberals.
- Ser clergues.
- Ser grans propietaris (per tant, no necessitaven les terres per viure).
- Ser facciosos.

En aquest apartat del nostre treball hem cregut convenient no utilitzar les fonts orals, ja que sovint són part implicada i la seva visió podria resultar excessivament subjectiva. Per altra banda, molts d'aquests testimonis no volien reviure aquest episodi. Finalment no hem volgut caure en el parany de fer una història de bons i dolents.

b) Sindicat UGT

En produir-se la insurrecció militar del juliol del 1936, la UGT, juntament amb la CNT, tingué un paper decisiu en la victòria republicana a les principals ciutats de l'estat espanyol i formà part dels diversos organismes revolucionaris que es crearen els primers dies de la guerra civil. Amb la victòria del general Franco, la UGT fou declarada il·legal, el seu patrimoni confiscat i la seva organització destruïda.

A Catalunya, el mateix any, es produí la unificació de la UGT catalana, amb l'ingrés de la Unió General de Sindicats Obrers de Catalunya. La UGT formà una unió de solidaritat amb la CNT i participà en la formació del Comitè de Milícies Antifeixistes de Catalunya.

Hem de dir que a Alguaire, malgrat existir estatuts i d'altra documentació, aquesta no ha pogut ser localitzada, per la qual cosa la informació existent és poca i basada exclusivament en fonts orals. Podem dir que va ser fundat el 1937, per gent que no estava d'acord amb l'actuació del sindicat de la CNT i la seva política de

col·lectivitats. Amb la fundació aconseguiren mantenir la propietat de la terra i de la seva explotació i no veur's immersos en els processos de col·lectivització existents. El testimoni oral més colpidor sobre el fet, el resumim amb aquesta frase: "molts pagesos, un d'ells jo mateix, ens vam veure obligats a la creació del sindicat d'UGT a Alguaire per salvar la pell".

El seu lloc de reunió fou a la plaça de l'Església (café del Rubíto) i el nombre de socis fou més reduït que el de la CNT. En alguns casos ens trobem, sempre segons fonts orals, que el pare s'afilia a la UGT i els seus fills, potser amb idees més innovadores, s'afilien a la CNT.

Alguns membres de la primera junta foren:

President: Jaume Badia.
Secretari: Rufino Simó.
Tresorer: Jaume Sabaté.

Cooperativisme i Sindicalisme a l'Època Franquista

Finalitzada la guerra civil, el camp es troba en una situació caòtica i la dictadura intenta posar ordre amb la Llei de cooperatives, del dos de gener de 1942 i el seu reglament de l'onze de novembre de 1943. Amb aquesta llei es pretén retornar les terres que havien estat confiscades als seus propietaris i, d'altra banda, amb la reglamentació es fixen les bases del funcionament cooperatiu:

- Tots els sindicats agrícoles són obligats a presentar estatuts a l'Obra Sindical de Cooperación.
- Legalització per part del Ministeri de Treball.
- Adhesió a la Unión Territorial de Cooperativas del Campo (UTECCO).

Amb aquestes bases, el moviment cooperatiu entra de ple en el sindicalisme vertical imposat pel nou règim: "Els socis eren automàticament enquadrats dins els seus respectius sindicats locals coneguts amb el nom de Hermandad de Agricultores y Ganaderos"⁽²⁹⁾.

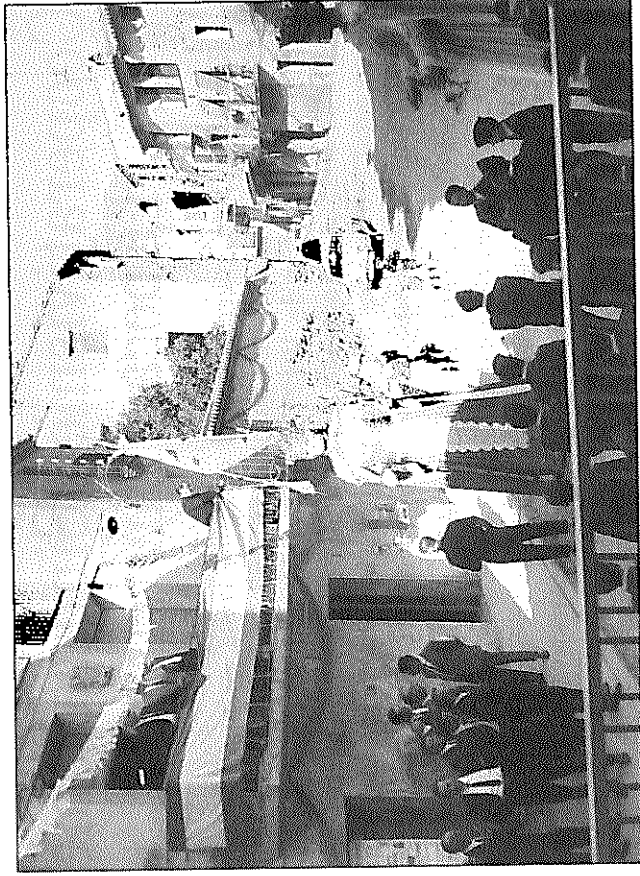
Les esmentades germandats apareixen com a tals segons Llei de Bases del 6 de desembre de 1940. El reglament de les Hermandades Sindicales del Campo sorgí per una ordre de la presidència del govern del 23 de març de 1945.

Les funcions bàsiques de les Hermandades es van classificar en cinc subapartats basats en els ordres social, econòmic, assistencial, comunal i funcions assessores i col·laboradores de l'Estat⁽³⁰⁾.

La diferència entre Germandat i Cooperativa és que la primera era una imposició del franquisme, a la qual hi estaven obligats a afiliar-se tots els pagesos i el seu patrimoni era de tipus públic i al servei de l'organització sindical, mentre que la cooperativa era una entitat de dret privat i constituïda de manera voluntària.

⁽²⁹⁾ MAYAYO. *Ibidem* 20, pàg. 183.

⁽³⁰⁾ GAVALDÀ. *Ibidem* 19, Volum I, pàg. 205.

Antiga Casa de la Vila. Festa Major any 1967.

Foto: Reportatges Iris.

Hermandad de Labradores de San Fausto de Alguaire

La constitució de la Hermandad* de Labradores de San Fausto va esdevenir el dia 13 d'abril de 1946, com la Cooperativa i al mateix local

(Casa Rectoral), "al objeto de constituir una hermandad de labradores con el único y exclusivo fin de velar por los intereses agrícolas de sus asociados y contribuir de esta manera al engrandecimiento de España"⁽³¹⁾.

Malgrat aquesta exposició d'objectius el que pretenien era crear una cooperativa, impulsada pel rector del poble mossèn Josep Tarragona. La legislació també els obligava a estar inscrits a un

⁽³¹⁾ *Cooperativa Sant Faust, llibre d'actes, 13 d'abril de 1946.*

* Al poble d'Alguaire la Hermandad de Labradores de San Fausto es coneix amb el nom de Germandat, per la qual cosa nosaltres utilitzarem aquest mateix terme.

sindicat local. Atès que fins aquell moment no n'hi havia cap, es creà la Germandat, que coincideix amb el dia de creació de la Cooperativa Sant Faust.

Les persones que van formar part de la primera junta de govern es caracteritzaven per ser vistes amb bons ulls per part de les autoritats del moment, tant polítiques com religioses. Aquestes foren:

President: Juan Domingo González.

Secretari: Àngel Ros Nart.

Tresorer: Francisco Jofre Riu.

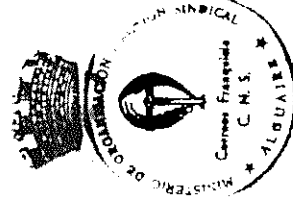
Vocals: José Feliu Tribó.

Fausto Riu Cucurull.

Emilio Salvia Torsa.

Del 1946 al 1953 no s'observa gaire activitat, perquè el protagonisme de la pagesia el té la cooperativa Sant Faust. L'any 1953 s'observa un procés a la inversa i és ara quan la Germandat agafa el relleu de la Cooperativa Sant Faust ja que aquesta travessa un moment conflictiu fins al punt que se n'arriba a proposar la liquidació.

A partir d'aquestes dates la Germandat s'encarrega de la venda de diferents productes per a la pagesia com : quarta, segon, filsal (per a les màquines d'empacar) i més tard adobs. Amb aquestes activitats la Germandat supleix la inactivitat per la qual passa la cooperativa.

Segells Germandat.
Arxiu Germandat.

Fiesta de San Antonio Abad

PROGRAMA de los actos organizados por la Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos de ALGUAIRE

A las 9:30.

MISA SOLEMNE

A las 11:30. Bendición del Caballito Sindical Local.

A continuación.

CONCURSO ARTISTICO

premiándose las caballerías que aparezcan mejor adornadas.

Seguidamente.

Sorteo de una magnífica Bicideta

Y por último.

Carrera de Jumentos

organizándose las siguientes

PREMIOS	
1.º	50 pesetas
2.º	25
3.º	10
4.º	5

Alguaire, Enero de 1935

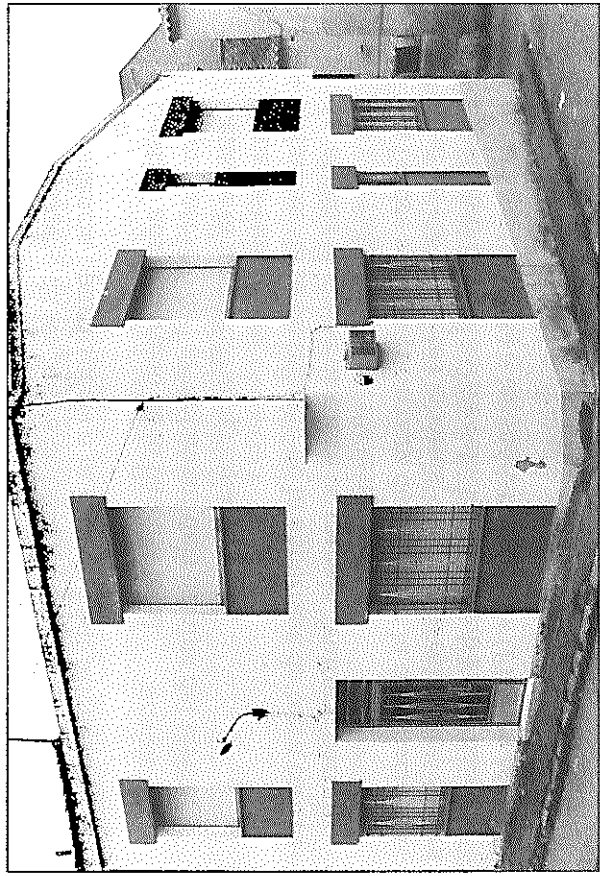
NOTA. El Jefe del Caballito podrá recibir los premios del Concurso al lo caballerías adornadas y sus jefes serán imputables.

*La Hermandad Sindical
de Labradores y Ganaderos
y la Cooperativa del Campo
de Alguaire*

Desean a todos sus convecinos, y a cuantos nos honren con su presencia, que pasen una feliz Fiesta Mayor.

Felicitació Festa Major, any 1963.
IEI, arxiu fotogràfic.

Seu social de la Germandat i posteriorment Cambra Agrària (antic Hogar Rural).
Foto: E. Torruella - Arxiu Municipal d'Alguaire.

És l'any 1957 quan el senyor Josep Jofre Riu (Pepito del Pi-rrot) és nomenat president i s'inicia un període de fort dinamisme. El seu servei principal és l'afiliació de la pagesia al Mutualisme Laboral al camp, el que avui en dia es coneix com Règim Especial Agrari, en aquest sentit desenvoluparen una gran tasca d'informació, fins i tot anant casa per casa explicant els beneficis que això suposava per al dia de demà: rebre una pensió per a la vellesa.

L'any 1963 entra com a president en Josep Martínez Boira (el Parra) i la Germandat comença a actuar de ple amb tots els pàssos. Els serveis que passa a oferir en aquests moments són:

- Seguretat Social Agrària.
- Administració dels Sindicats de regs (Canal de Pinyana, Ratera i Braçal Major).
- Servei Nacional del Blat

generals, les quals legalitzaven els partits polítics i les centrals sindicals dins un marc de democratització general. En aquell moment continua la junta de la Germandat, que esdevindrà la primera junta de la Cambra Agrària a Alguaire:

President:	Pedro Nadal Vidal.
Vocals:	Angel Ros Morancho. Emilio Terrado Rodié. Fernando Barbé Mola. Ramon Satorra Mestre. Ramon Baradad Bañeres. Bienvenido Badia Illa.
Secretari:	

Del procés electoral (maig 1978) surten elegits els vocals que constituïran el ple de la Cambra Agrària local, que és la següent:

President:	Antonio Gardeñes Hervera.
Vice-president 1r:	Angel Ros Morancho.
Vice-president 2n:	José M ^a Usall Salvia.
Vocals:	Antonio Bonet Rourera. Fausto Farreny Tersa. Felix González Bañeres. José Lladonosa Rodié. Francisco Morera Gallart. José Nadal Morell. Pedro Nadal Parisé. José m ^a Roig Viladrich. Juan Serés Torredelflor.

Finalitzada la dictadura, en plena transició democràtica, es convoquen eleccions a aquests òrgans, les quals esdevenen força polèmiques.

El sindicat d'Unió de Pagesos intenta boicotejar-les argumentant que es posaven pals a les rodes al desenvolupament del sindicalisme democràtic al camp. Ras i curt: les Cambres Agràries hereten el patrimoni sindical i usurpaven les funcions dels sindicats⁽³²⁾.

⁽³²⁾ MAYAYO. *Ibidem* 22, pàg. 214

- Tot el relacionat amb les qüestions oficials de l'agricultura.
- Organització de les festes de Sant Antoni Abad.
- Assistència i participació a la Fira de Sant Miquel de Lleida.
- Gestió i administració de la bàscula local.
- Administració de l'arranjament dels camins del terme.
- Cens de la maquinària agrícola.
- Cens de ramaderia.
- Relacions de la distribució de la superfície de terra conreada, segons la classe de conreus: cereals, fruiters, hortalisses i farratges així com els erms.
- En l'ordre social s'encarrega de procurar la conciliació sindical en els conflictes laborals, atendre la col·locació obrera i gestionar competències relacionades amb l'atur dels obrers pertanyents a les indústries locals (Fàbrica Mata i Pons).

Pel que fa a la seva seu social, atès que els locals havien de ser públics, aquestes activitats es desenvolupaven en una sala de l'Ajuntament del poble.

Vista la necessitat de tenir unes instal·lacions pròpies, la junta de la Germandat va fer una sol·licitud a l'Ajuntament perquè els fos cedit l'edifici municipal anomenat Hogar Rural, situat al carrer Pati n. 10. Antigament aquest immoble havia estat una escola pública masculina.

L'any 1973 existeix un pacte verbal entre l'Ajuntament i la Germandat referent a la sessió d'aquest immoble. Aquest pacte es materialitza en la reunió de l'Ajuntament del dia 29 de setembre de 1973, en la qual s'acorda cedir gratuïtament la casa rural, donat que la Germandat era una entitat a la qual pertanyien tots els pagesos del poble per la qual cosa això representava un benefici per a tots. La condició d'aquesta cessió fou que s'havia de construir la casa sindical en el termini de cinc anys. El patrimoni retornava al municipi en el cas que la condició indicada no fos complida, així com si l'entitat es dissolia per qualsevol causa.

L'activitat duta a terme per La Germandat fins l'any 1977, l'assumeixen les Cambres Agràries, segons decret 1336 de 15 de juny de 1977, coincidint amb la celebració de les primeres eleccions

Cooperativa del Camp Sant Faust

Paral·lelament a la constitució de la Germandat es funda la Cooperativa del Campo San Fausto.

Segons cita de l'acta fundacional diu: "En la villa de Alguaire a trece de abril de mil novecientos cuarenta y seis. Reunidos bajo la presidencia del delegado sindical local y con asistencia de todos los socios fundadores de la Cooperativa se reunen con objeto de constituir la Cooperativa del Campo de Alguaire"⁽³⁴⁾.

La primera junta la formaren:

Jefe:	Juan Domingo González.
Secretario:	Ángel Ros Nart.
Tesorero:	Francisco Jofre Riu.
Vocal:	José Feliu Tribó.
Vocal:	Fausto Riu Cucurull.
Vocal:	Emilio Salvia Tera.

Després de l'estudi realitzat a la Cooperativa San Fausto hem observat tres períodes diferenciadors:

Dels inicis (1946) fins l'any 1953.

Època d'inactivitat compresa entre els anys 1953-1957.

Des de l'any 1957 fins l'actualitat.

El règim franquista, quant a les cooperatives, feu seva la concepció benèfica dels sindicats agrícoles-catòlics. Les cooperatives, doncs, eren considerades entitats de protecció de la família pagesa sota la tutela paternal de l'Estat⁽³⁵⁾. D'acord amb això, queda palès el sentit paternalista de l'Estat ja que l'objectiu primordial de la Cooperativa San Fausto era aconseguir les quotes dels adobs. Aquests provenien d'UTECO (Unió Territorial de Cooperatives).

Segons els estatuts del 1947, d'altres objectius seran:

Adquisició de maquinària agrícola. L'any 1949 es va realitzar la sol·licitud d'un tractor a la Direcció General d'Agricultura a través d'UTECO, finalment no va reeixir.

D'altres seran adquisició de llavors, plantes...

(34) *Cooperativa Sant Faust. Acta de 13-4-1946. Llibre d'actes de l'Assemblea General.*

(35) *MAYAYO. Ibidem 30, pág. 185*

Tal com ens ho explica Ignasi Aldomà, referint-se als pobles de l'Urgell, i fent-ho extensiu al nostre, diu: "El dia de les eleccions a Cambres Agràries, la presència d'Unió de Pagesos era ostensible vora els col·legis electorals, tot fiscalitzant el que anava a votar" (33). L'abstenció fou majoritària. A Alguaire van votar 36 persones.

Les activitats dutes a terme per la Cambra Agrària local van ser la continuïtat de les realitzades per la Germandat.

Segons algunes fonts orals els grans terratinents veien amb bons ulls el servei que prestaven les Cambres, "eren un organisme autònom al servei del pagès i de l'Administració". Segons els pagesos més progressistes amb iniciatives més sindicalistes eren considerades com un reducte franquista.

Degut a l'encarcament de l'estructura en què es movien aquests organismes, el seu procés de transformació ha estat llarg. Per canviar l'estructura han calgut molts anys de lluita i reivindicacions de la pagesia fins que s'arriba al moment de la seva dissolució. Segons decret 30/94 del 21 de gener es regula el règim transitori de les juntes de govern de les Cambres Agràries locals. Seguint això, al nostre poble es nomena una comissió liquidadora formada per:

President:	Antoni Gardenes Hervera.
Secretari:	Àngel Ros Morancho.
Vocal:	Josep Roig Viladrich.

Aquesta comissió realitzà els tràmits per tal d'efectuar la transmissió dels béns propis, i es resolgué a favor de l'Ajuntament d'Alguaire, perquè es considerà el fet que un dels immobles, el ja esmentat Hogar Rural, antigament ja havia estat cedit per l'Ajuntament a la Germandat.

Un cop dissoltes les Cambres Agràries, algunes de les seves activitats es reparteixen entre l'Ajuntament (arranjament de camps) i els regis a la Comunitat de Regants del Canal de Pinyana.

Amb la dissolució de les Cambres Agràries el sindicalisme agrari entra de ple en la democratzació.

(33) *ALDOMÀ BUIXADÉ, Ignasi: La vaga dels tractors, conflictes pagesos a l'Urgell, 1977-78. Ed. Virgili i Pagès, Lleida, 1986, pág. 28.*

L'any 1950 segons acta del dia 15 de juliol⁽³⁶⁾ constatem que el nombre de socis era de 200.

L'any 1953 es planteja una renovació de junta, però no s'aconsegueix degut al desinterès del socis, ja que la finalitat per la qual va ser creada perd importància atès que els productes (llavors i adobs) es trobaven a més bon preu fora de la cooperativa. Per tot plegat s'arriba a plantejar la liquidació de la cooperativa, però finalment quedà inactiva fins al mes d'agost de l'any 1958.

Malgrat aquesta època d'inactivitat l'esperit cooperativista no havia mort. Sorgeix amb molta més força de la mà d'uns pagesos emprenedors. Apareix la necessitat de comercialitzar productes i de mecanitzar el camp. Això queda constatat amb la sol·licitud a la UTECO d'ordi d'importació per sembrar i d'altra banda, per mecanitzar el camp, es veu la necessitat de dotar la cooperativa de 4 tractors i d'una màquina de batre. Aquesta proposta es veurà trauïda amb la concessió d'un tractor Lanz Ibérica de 38 cavalls, que data del 28 de maig de 1959.

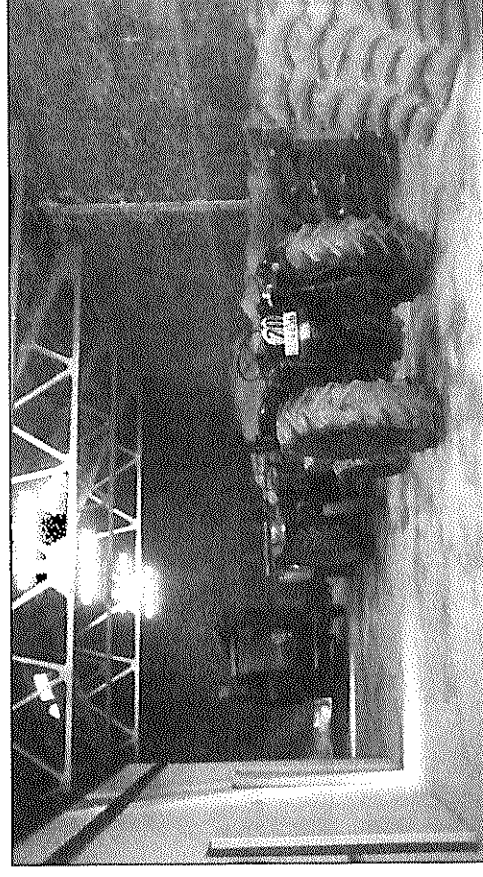
La nova junta rectora, amb Josep Maench Lladonosa com a president, decideix fixar una aportació de 500 pts. en concepte de capital social i una quota mensual de 10 pta. per soci. El 1960 es veu la necessitat de fer una nova aportació de 10.000 pta. per soci i es fa un crèdit a "La Caixa", del qual els socis en són avaladors. Aquesta aportació els permetrà l'adquisició d'un molí d'oli propietat del "Rufino", Sr. R. Simó Espart, això possibilitarà la posterior comercialització de l'oli excedent dels socis.

En aquell temps es detecta la necessitat de vendre pesticides i insecticides, coincidint amb l'inici de la transformació del camp a la nostra localitat passant de la trilogia mediterrània (vi, olives i cereal) a l'explotació fruitera.

Continua ampliant-se la maquinària agrícola amb la nova adquisició d'un tractor, marca Bolinder, i una màquina de batre, marca Batlle.

En aquesta ocasió també apareix la figura del soci protector, aquest entrava a formar part de la cooperativa amb una quota de 10 pta. mensuals, però sense aportació de capital, la qual li donarà dret a la compra de tots els productes de la cooperativa però no a la

⁽³⁶⁾ Cooperativa Sant Faust. Acta del 15-7-1950. Llibre d'actes de l'Assemblea General.

Maquinària agrícola de la qual disposava la Cooperativa Sant Faust. Màquina de batre Batlle, tractor Lanz, tractor Bolinder (Foto cedida pel Sr. Josep Majós Daviu. Arxiu Cooperativa Sant Faust).

Inauguració dels magatzems de la Cooperativa Sant Faust a l'avinguda Jaume Nadal, l'any 1963.

Foto cedida pel Sr. Josep Majós Daviu - Arxiu Cooperativa Sant Faust.

utilització de la maquinària agrícola. La seva durada es perllongà durant tota la dècada dels '60.

Tota aquesta activitat es duia a terme a les sales annexes de l'edifici del molí, situat a l'actual carrer Mossèn Ramon Artigues. Atesa la necessitat d'ampliació de les instal·lacions es proposa la compra d'un solar a l'avinguda Jaume Nadal per construir la nova seu de la cooperativa. Aquesta s'inaugurà el 29 de maig de 1963, coincidint amb el segon dia de la Fira de Maig.

L'any 1964 s'inicia una cooperativa de consum integrada dins la cooperativa Sant Faust, amb la construcció d'un forn de pa.

Els anys següents, amb l'expansió de la producció fruitera, a la cooperativa se li presenta un nou rept: el de comercialitzar fruita. Per aquesta raó el 1965 es crea la Junta Fruitera.

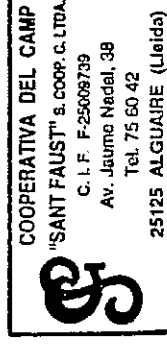
Es en aquest moment quan es veu la necessitat de fer uns nous magatzems i amb la inquietud d'alguns socis amb visió de futur es dissenya un projecte per a la construcció d'unes primeres cambres frigorífiques. Aquest projecte, però, no prospera, tot i que es consueix un magatzem fruiter.

La producció fruitera va en augment i l'any 1969, en no poder-se comercialitzar tota la fruita en el moment de la recollida per una saturació de mercat, se'n malmeten aproximadament uns 20.000 Kg.

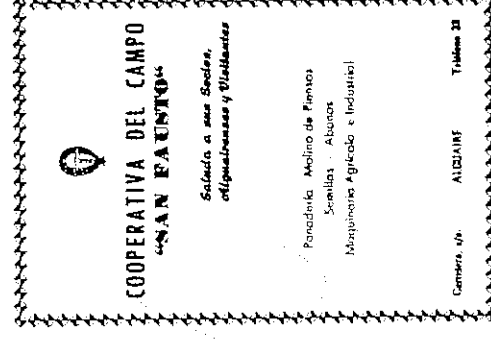
A causa d'aquesta experiència negativa, un grup de 33 socis s'escindeixen de la secció fruitera i formen un Grup Sindical de Colonització, del qual en neixerà Eurofruit. La resta de socis de la Secció Fruitera decideixen la compra d'uns terrenys per a la construcció d'unes cambres frigorífiques que donaran lloc a la cooperativa Cefruco, que esdevindrà independent a la de Sant Faust el 21 de setembre de 1972.

Donat que els socis de la cooperativa Sant Faust i la nova cooperativa Cefruco són els mateixos, arriben a un pacte notarial en el qual es comprometen "a no comercialitzar ninguna classe de productes que venda la Cooperativa del Campo para no mermar las ventas de dicha cooperativa".

Als anys 70, amb l'augment del nivell vida, apareix un important increment de la producció ramadera a les terres de Lleida. Des de la Cooperativa Sant Faust es vol donar un impuls a la integració de la ramaderia a la nostra localitat, i s'hi instal·la una fabrica de pinsos compostos.

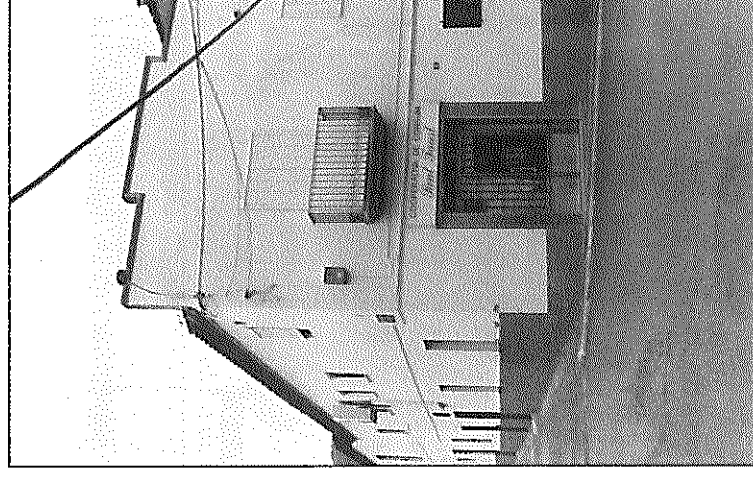
Segells Cooperativa Sant Faust.

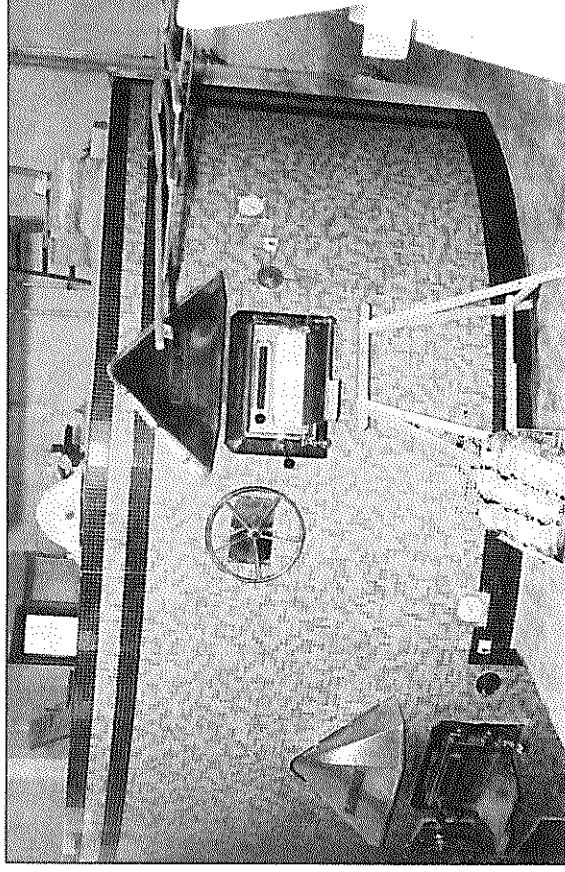

Felicitació Festa Major.
Setembre de 1963.

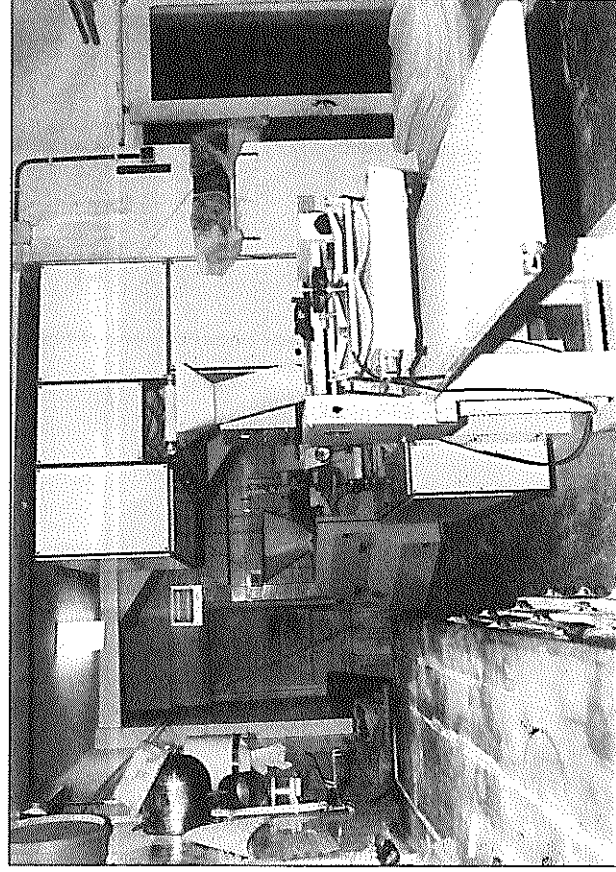
Cooperativa Consum
Sant Faust

Foto: E. Torruella - Arxiu Municipal d'Alguaire.

Forn vell.
Arxiu Cooperativa Sant Faust.

Forn actual.
Arxiu Cooperativa Sant Faust.

En aquest mateix any es revitalitza la cooperativa de consum. La junta rectora del 1978, amb una visió innovadora, proposa la creació d'una junta de mestres de casa per al control i assessorament de la secció de consum, però aquesta no prospera. L'any següent es crea la secció de crèdit.

A partir d'aquests moments la cooperativa entra en una fase d'estabilitat, s'adapten els estatuts a la nova llei 4/83 i es converteix en SCCL. La seva activitat més important és la comercialització dels cereals (principalment l'ordi, del qual se'n comercialitzen una mitjana de 4'5 milions de kg. l'any, la comercialització del blat i del panís és menor).

Al llarg dels anys '80 s'observa la necessitat d'ampliar les instal·lacions per emmagatzemar cereal i es compra un terreny a "La Gravera" (lloc estratègic, ja que la major part de l'ordi es conrea al secà del poble), tot seguit s'hi edifica un magatzem.

Des del 1989 tota la comercialització de cereal i el subministament d'adobs, pesticides, llavors.. es fa a través d'ACTEL (cooperativa de segon grau).

La cooperativa és integrada per la majoria de pagesos de la població, petits, mitjans i grans. A més de cobrir les necessitats del soci i la comercialització de la producció, s'encarrega també de regularitzar els preus, tant dels productes comercialitzats com dels que s'adquireixen. La regulació de preus també es fa extensiva a la cooperativa de consum.

El soci no està obligat a vendre tota la seva producció cerealística a través de la cooperativa, donat que alguns pagesos disposen de capacitat d'emmagatzematge propi poden efectuar la venda en el moment que consideren més favorable.

La Cooperativa Sant Faust actualment cobreix totes les necessitats del món agrari:

- Disposa d'una secció de crèdit.
- Gestiona assegurances.
- Comercialitza productes agraris (cereals).
- Du a terme la venda d'adobs, pesticides, llavors, oli i vi.
- Fabrica i ven pinso i productes relacionats amb la ramaderia.
- Efectua la venda d'altres productes, com recanvis per a maquinària, gas-oil, etc...

Aquest any la Cooperativa Sant Faust celebra el seu 50è aniversari, una data important en la seva trajectòria al servei de la pagesia.

Temps de collita del cereal. Any 1996.
Arxiu Cooperativa Sant Faust.

La Fruita i l'Associacionisme Agrari

Les primeres experiències en plantacions frutícoles modernes a les terres de Lleida foren dutes a terme a principis dels anys vint per R. Sala Roqueta, Ignasi Sires i el Sr. Santesmases i Bordalba.

D'entrada aquestes experiències van desenvolupar-se topant amb força inconvenients, entre els quals hi havia l'opinió dels pagesos:⁽³⁷⁾ "hi havia la idea que els arbres eren només un obstacle per al creixement vegetatiu dels cereals o altres conreus amb què solien combinar la plantació disseminada. El fet de substituir el conreu "bàsic" per l'element "marginal" era una cosa inconcebible".

Fins als anys 50 no començà a incrementar-se aquesta tendència a substituir plantacions. Entre 1949 i 1952 s'instal·la la primera plantació de fruita al poble, obra d'Ignasi Sires. Ara bé, la plantació massiva i generalitzada del fruiter no va tenir lloc fins a l'inici dels anys 60.

Aquesta producció de temporada començà a saturar ràpidament els mercats en els moments de màxima entrada de fruita, això va fer necessària la introducció de fred per a la seva conservació i posterior distribució en un període més ampli de temps. En els quadres següents podem observar comparativament l'evolució de la capacitat frigorífica i de la producció en la regió fruitera de Lleida. Observem, d'una banda, que l'esclat de la producció es dona als anys '60 i, d'altra, que el creixement de la capacitat frigorífica hortofructícola té el seu punt més àlgid als anys setanta i mitjans dels vuitanta. El fet es podrà observar també en el cas del nostre poble ⁽³⁸⁾.

(37) LLUCH, E. i SERÓ, R.: *La regió fruitera de Lleida*. Ed. Servei d'Estudis Banca Catalana, 1970, pàg. 23.

(38) SOLÉ i MASIP, Jordi: *La indústria del fred a la regió fruitera de Lleida*. Revista "Espai/Temps", pàgs. 41-44.

Regió Fruitera de Lleida

Producció de poma, pera i préssec (1950 - 1987)

Anys	Producció (Tm)
1950	6.500
1960	70.000
1970	340.000
1981	590.000
1987	720.000

Capacitat Frigorífica Hortofructícola (1950 - 1958)

Anys	Volum (m³)
1950	27.000
1960	36.000
1970	298.587
1980	1.187.337
1988	1.736.949

Una altra possibilitat d'aprofitament de la producció fructícola hagués estat l'elaboració de productes transformats mitjançant la industrialització de la producció, però el seu desenvolupament ha estat escàs, a diferència d'altres zones d'Espanya (Múrcia, Navarra...).

Pel que fa al tipus d'associacionisme per a la comercialització de la fruita, fou principalment de dos tipus: la cooperativa i els grups sindicals de colonització (posteriorment passen a denominar-se Societats Agràries de transformació). Les activitats de les dues són idèntiques i la diferència entre elles, segons J. Solé Masip, és que les GSC són⁽³⁹⁾ "un tipus d'entitat a mig camí entre l'associacionisme industrial personalista de les cooperatives i la societat de

(39) *Ibidem* 38, pàg. 28

capitals típica de l'empresa industrial ... una figura associativa de caire econòmic abans que cooperatiu".

Malgrat aquesta definició, al nostre poble la diferència entre una SAT i una cooperativa és pràcticament nul·la, ja que totes tres associacions neixien amb un esperit cooperativista i els motius que influïren en la creació d'una o altra foren els conjuntals del moment i les facilitats que es donen per crear SAT enfront la creació de cooperatives.

Cefruco

Aquesta cooperativa neix amb l'escissió de la secció fruitera de la Cooperativa del Camp Sant Faust.

En un principi aquesta duu a terme la comercialització de la fruita, ja que en aquells moments era l'única cooperativa existent. Per desenvolupar aquesta tasca es destinà un magatzem i fins a l'any 1967 no es va fer un primer projecte de cambra frigorífica. Aquest, però, no prosperà i es decidí de construir un magatzem a l'avinguda Jaume Nadal. L'inexistència de la cambra frigorífica fa que aquell any es malmetin aproximadament 20.000 kg. de fruita.

A partir d'aquest moment comencen a fer-se paleses les diferències de tarannà dels productors agraris implicats, resultat de les quals seran les diverses cooperatives creades en els anys següents.

El 1970 es construeixen les tres primeres cambres frigorífiques, amb un total de 1.290 m³ de fred. Però no és fins el 10 de maig de 1973 que Cefruco es constitueix com a tal, separat de la Cooperativa San Faust. El seu primer "jefe" (denominació de l'època per al càrrec de president) fou Ramon Amigo i Bañeres, i el nombre de socis, 92. La primera denominació fou Cooperativa del Campo nº 19.423, a diferència dels altres dos grups, que depenien de l'Obra Sindical Cooperación.

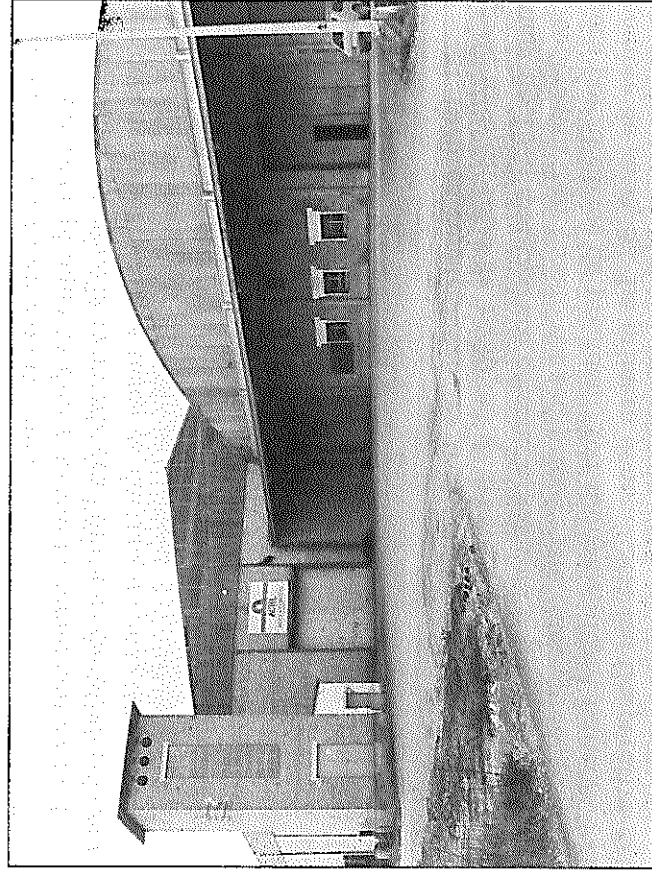
En el transcurs del temps ha canviat de denominació: SCCL (Societat Cooperativa Catalana Limitada) (28/I/84), denominació a la qual se li sumaren la d'APA n. 137 (24/04/85) i la d'OPFH n. 137 (1987).

Quant a la seva producció, en els seus inicis (1973) foren 3.500.000 kg. aproximadament i el seu punt més àlgid s'escau a mitjans dels vuitanta (1984) amb 6.500.000 kg., i disminueix a l'ac-

tualitat fins a 3.500.000 kg.. Observant l'evolució de la producció constatem que és paral·lela a la dels socis, el nombre dels quals és superior a mitjans dels anys vuitanta:

1973	92 socis
1984	106 socis
1996	91 socis

Les cambres frigorífiques són ampliades en dues ocasions: el 1973 (l'any de fundació del grup) amb quatre cambres noves que representen un total de 3.000 m³, i l'any 1986 (coincident amb l'esclat de la producció) amb sis cambres més, equivalents a 5.190 m³.

Central Hortifrutícola d'Alguaire,
CEFRU.

Foto E. Torruella - Arxiu Municipal d'Alguaire

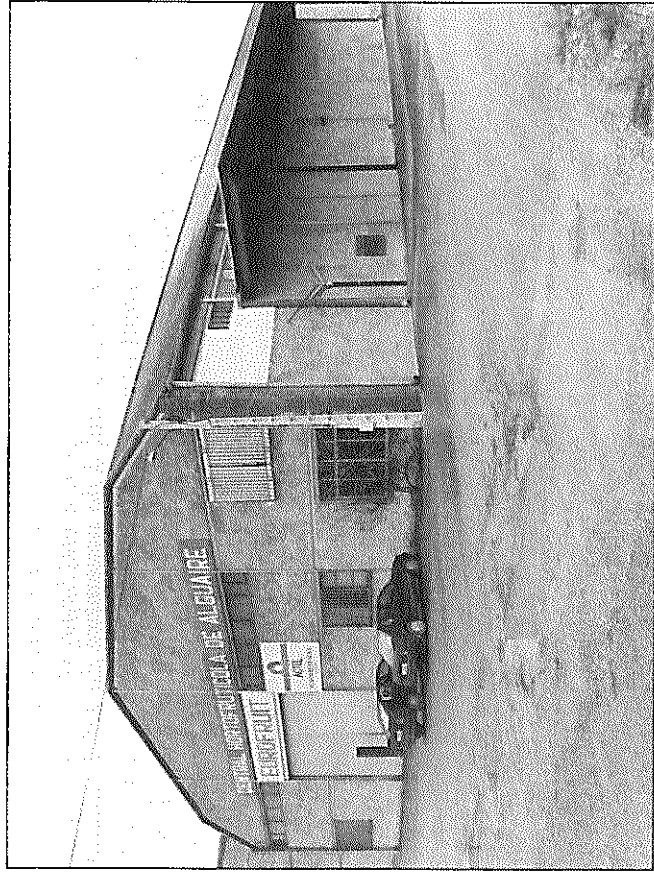
Sóled. Coop. Cat. Ltda.
O.P.F.H. 137 A.P.A. 137
CEFRU
Camino Cruells, s/n
1^a ed. 75 62 77
25125 ALGUAIRE (LLEIDA)

Segell CEFRU.

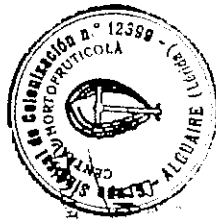
Eurofruit

L'acta de constitució data del 3 de novembre de 1969. Inicialment la constituïren trenta-tres socis, nombre que es va anar ampliant i que en els seus moments més àlgids va arribar a ser de seixanta-set. Actualment la xifra de socis ha disminuït fins a cinquanta-dos. Si bé la seva massa social és menor que la de les altres cooperatives, no ho és el volum de producció que ha assolit. Això ens indica que els seus integrants són propietaris amb un volum de producció més alt que els d'altres cooperatives. Així podem observar que en els seus inicis té una producció de 3.303.500 kg., similar a la de Cefruco, que augmenta fins a 4.175.400 kg. l'any 1984 i disminueix a partir d'aquesta data fins a l'actualitat que es redueix a 2.300.820 kg.

Al llarg de la seva història la denominació social ha sofert canvis. Primer s'anomenà Grupo Sindical de Colonización n° 12.399 (amb estatuts del 5 de maig de 1970) tal com assenyalava l'ordre del Ministerio de Agricultura del 5 de juliol de 1941. Més tard passà a SAT (Sociedad Agraria de Transformación) el 28 de juny de 1982, obligada per qüestions administratives (tenia l'opció de passar a SAT o bé passaria a ser SA). Posteriorment i dins d'aquesta denominació n'aconsegueix d'altres, com la d'APA n. 180 (Agrupació de productors Agraris), el 13 de novembre de 1985, la qual permet obtenir subvencions del 3'2 i l'1 % de l'import de la fruita a fons perdut, en els tres primers anys després de la consecució d'aquesta denominació; i la d'OPFH (Organització de Productors de Fruïters i Hortalisses), interessant per rebre subvencions de la CEE i per a la retirada de fruita. L'últim canvi de denominació es produeix el 5 d'octubre de 1992: la cooperativa passa a ser SCCL (Societat Cooperativa Catalana Limitada). Això li permet obtenir una major protecció fiscal com a cooperativa i, a la vegada, és condició indispensable per formar part d'ACTEL (Cooperativa de Segon Grau), de la qual forma part dins de la secció ECU (Equip de Comercialització Única).

Central Hortofrutícola d'Alguaire, EUROFRUIT.
Foto E. Torruella - Arxiu Municipal d'Alguaire

SOCIEDAD AGRARIA DE
TRANSFORMACION N.º 2.022
"EUROFRUIT"
ALGUAIRE (Lérida)

SOCIEDAD AGRARIA DE
TRANSFORMACION N.º 2.022
A.P.A. 180
"EUROFRUIT"
ALGUAIRE (Lérida)

Eurofruit
S.C.C.L.
O.P.F.H. 142 A.P.A. 180
Ctra. Vall d'Arán, Km. 18
25125 ALGUAIRE (Lérida)

Segells EUROFRUIT

Arfrutal

La societat Arfrutal neix el 15 de març de 1972 en reunió a la Hermandad Sindical de Labradores i Ganaderos. La formaren 86 socis, molts dels quals eren petits propietaris, això fa que hi hagi una massa social força alta i una producció més minsa respecte a la dels altres dos grups frutícoles.

La seva primera denominació fou Grupo Sindical de Colonización n.º 13.920 (amb estatuts del 20/5/1972). Posteriorment, com tots els altres grups, també adquirí la denominació d' APA i d' OPFH (22/02/87).

Pel que respecta al seu volum de fred l'any 1972 era de 3.690 m³, i creix l'any 1986 amb 3.042 m³ més. La seva producció a mitjans dels anys vuitanta era de 2.978.000 kg. i actualment es creta en 1.055.582 kg. Aquest descens també es dona en el nombre de socis, que és de 77. Aquest descens és important pel que fa a la quantitat de fruita que aportaven, atès que els socis que marxen l'any 1989 tenien un volum de producció força alt.

La marxa d'aquests socis va fer que s'adoptés una nova tàctica per tal de rendibilitzar al màxim la instal·lació frigorífica. L'any 1991 es lloguen part de les cambres frigorífiques. Actualment és major el nombre de kg. foranis en cambres (1.500.000 kg.) que els propis dels socis (1.355.000 kg.)

Per últim hem d'assenyalar que aquesta associació és l'única, de les tres existents al poble, que encara confecciona fruita. Això és degut al fet que les altres dues cooperatives formen part d'ACTEL, la qual s'ha encarregat de centralitzar totes les tasques de confecció a les cooperatives que ha cregut més convenientes.

GRUPO SINDICAL DE COLONIZACION
N.º 13920
ARFRUTAL
ALGUAIRE (Lérida)

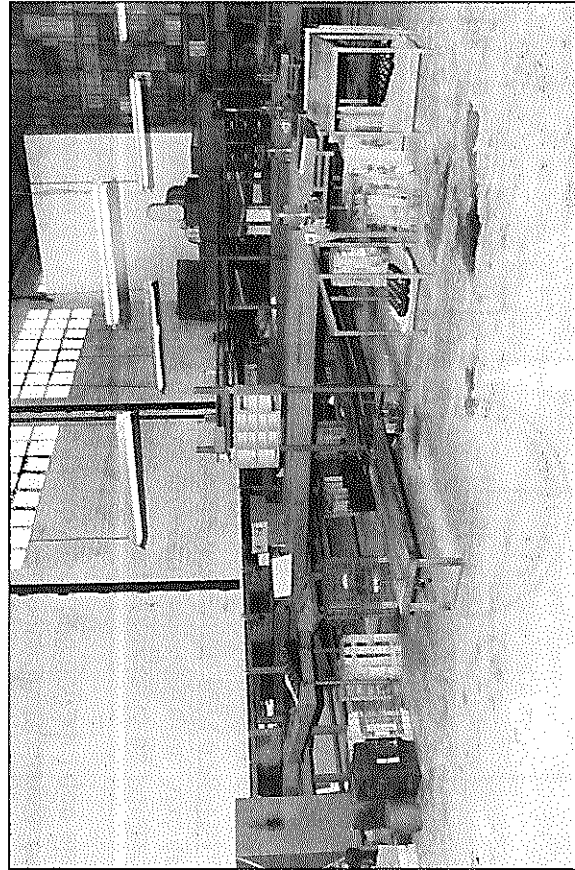

S.A.T. n.º 2.011
ARFRUTAL
ALGUAIRE (Lérida)

Segells ARFRUTAL

Central Hortifrutícola d'Alguaire, ARFRUTAL.
Foto E. Torruella - Arxiu Municipal d'Alguaire

Màquina classificadora per confeccionar fruita. ARFRUTAL.
Foto E. Torruella - Arxiu Municipal d'Alguaire

Indulleida

Indulleida no és una cooperativa, però hem decidit incloure aquesta empresa perquè la majoria de les seves accions es troben en mans de cooperatives (52%) i la resta, majoritàriament, pertanyen a SAT i Mercolleida. Hi són representats, a més, els tres grups frutícoles de la localitat amb un 2'2 % d'accions.

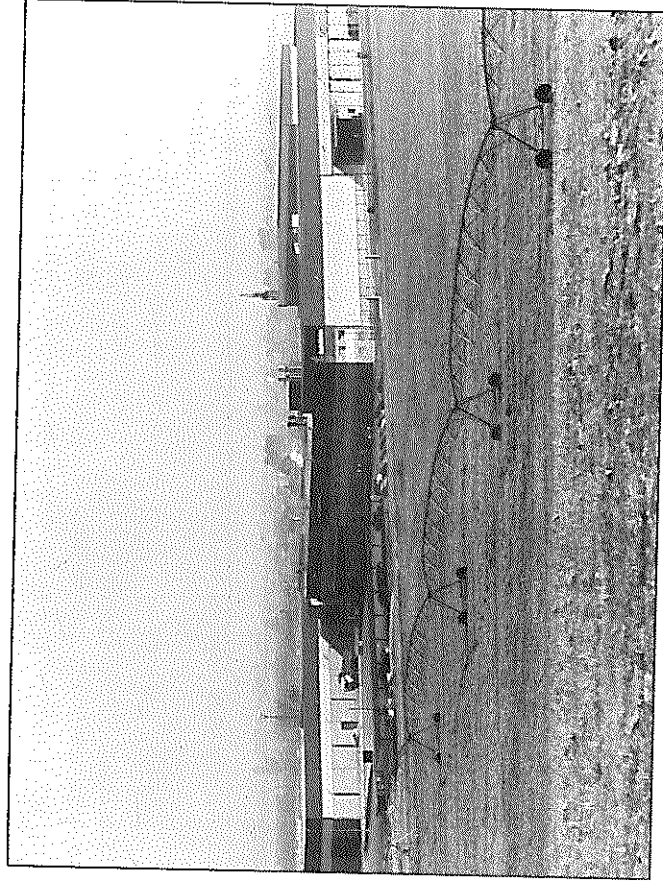
Aquesta empresa neix amb la vocació de solucionar els problemes de les collites excedentàries (els anys 1973, 1974, 1975, 1978 i 1979 se superà el milió de tones de poma a nivell nacional). La iniciativa sorgeix d'un grup reduït de persones que compten amb el suport de sectors productius (amb força presència de cooperatives) i comercials, i la societat es funda el 1979 i la fàbrica es posa en funcionament el 1981.

La seva producció actualment es basa en l'elaboració de cremogenats (préssec, pera, poma, albercoc, pruna, maduixa), concentrats (poma, pera, taronja, préssec, raïm, llimona), suc fresc (taronja, poma) i fibra dietètica (poma, préssec, taronja) i assoleix quotes de mercat, a nivell nacional, prou remarcables. D'aquesta producció se n'obtenen les següents quotes:

Cremogenat	%Quota de mercat
Préssec	del 10 al 15
Pera	del 15 al 20
Poma	més del 40
Taronja	10

*Les dades referents a producció i a volum de fred han estat facilitades per cadascuna de les diferents entitats (Cefruco, Arfrutal, Eurofruit i Indulleida).

*Les dades referents a dates de fundació, òrgans de govern, activitats i d'altres han estat extretes dels llibres d'actes d'aquestes entitats.

INDULLEIDA.

Foto E. Torruella - Arxiu Municipal d'Alguaire

Sindicalisme Agrari Democràtic

Unió de Pagesos

Al camp català, a finals dels anys '60 el sindicalisme agrari s'organitza de manera clandestina amb les denominades Comissions Pageses.

Els factors que influeixen en aquesta organització foren externs i interns. Entre els primers trobem les movilitzacions socials (moviments universitaris i lluita sindical a la indústria). Entre els segons, a Lleida trobem les lluites contra l'expropiació de terres i privilegis del Bisbat o el preu del préssec, a les comarques gironines els pagesos protesten i fins i tot es neguen a pagar les quotes de la Seguretat Social Agrària, per trobar-les injustes, etc... Un altre factor intern important fou la incorporació de pagesos amb idees sindicalistes a les juntes de les cooperatives i de les germandats.

El 3 de novembre de 1974 es constituí clandestinament a Pontons (Alt Penedès) la Unió de Pagesos, després de nombroses reunions celebrades a diferents comarques.

La Unió de Pagesos d'Alguaire també neix en la clandestinitat. Els primers intents d'organitzar el sindicalisme agrari els van dur a assitir a nombroses reunions en esglésies de Lleida i a d'altres pobles de la comarca com Torrefarrera. L'objecte d'aquestes reunions era buscar col·laboració entre ells, ja que se sentien desprotegits, i contrarestar el poder de les Cambres Agràries, les quals eren vistes com una imposició governativa.

L'any 1976 es dona una consolidació organitzativa de la Unió de Pagesos, que culmina amb el primer Congrés a l'Espluga de Francolí (28 de novembre). Emergeix així un moviment organitzat en condicions d'encapçalar la protesta pagesa⁽⁴⁰⁾.

A Alguaire els primers que formaren part de la Unió de Pagesos foren: Antoni Osset Botargues, Ramon Larregula, Salvador Baela Garrié, Enric Bardina i Josep Majòs. En aquesta primera època a la nostra població es comptabilitzen uns 120 afiliats.

⁽⁴⁰⁾ ALDOMÀ. *Ibidem* 33, pàg. 23.

La Tractorada a Alguaire 1977.
Foto cedida pel Sr. Francisco Torrent
Roma. Foto J. Bertran

Los albergues de temporeros de Lleida no aceptan a extranjeros

La mitad de las plazas están libres, pero los inmigrantes sin contrato no pueden alojarse

Unió de Pagesos.
Diari "La Mañana", 2/8/94.

Una de les primeres accions reivindicatives promoguda per la Unió de Pagesos a Catalunya l'any 1977 fou la primera tractorada. El seu origen, cal buscar-lo a la Rioja. A Catalunya la tractorada es produí del 27 de febrer al 5 de març de 1977. Fou precisament el dia 26 de març que el secretariat de la COAG (Coordinadora d'Organitzacions d'Agricultors i Ramaders) fa una crida a totes les organitzacions per tal que surtin a la carretera. La resposta va ser massiva i es desenvolupà de manera espontània. La plataforma reivindicativa es podria resumir en:

- Llibertat sindical.
- Seguretat social equiparada.
- Revisió de preus.
- El desmantellament de les cambres i germandats oficials.

La resposta a la nostra vila es traduí en una gran participació, sortiren a la carretera prop de 200 tractors, que s'estacionaren des d'on es troba actualment la discoteca "Órbita 4" fins a l'antic molí de l'oli, a la carretera N-230. Els pagesos impedièren el pas a tot vehicle relacionat amb el transport de productes de l'agricultura o de la ramaderia. Donada la importància de la carretera, molts pagesos dels pobles veïns com la Portella, Vilanova de Segrià...es van afegir a la convocatòria a Alguaire.

L'any següent, el 1978, es convocà la pagesia a una nova tractorada, però la resposta en general i també la de la nostra població fou molt menys representativa respecte de la primera.

En aquest temps d'intensitat reivindicativa es donà el major nombre d'afiliats a Unió de Pagesos a Alguaire, se'n comptabilitzen uns 200.

En essència la Unió de Pagesos és un sindicat democràtic, unitari, independent, on hi tenen cabuda totes les capes socials del camp, el seu àmbit territorial és Catalunya; les seves activitats van dirigides a pagesos i ramaders, arrendataris, parcers, masovers, jornalers i propietaris que treballin directament la terra o les granges. No fa cap tipus de discriminació per motius ideològics, religiosos o polítics⁽⁴¹⁾.

(41) II Congrés de la Unió de Pagesos: Per a la unitat i la justícia al camp. Cervera, 1 de maig de 1979. Ed. Copart, 1980, pàg. 10

Els afiliats de la localitat no tenien seu social, l'Ajuntament els cedia les dependències municipals per a les reunions. Elegien una junta local, que cada 15 dies es traslladava a Lleida juntament amb les juntes d'altres pobles i es reunien, en un principi, en un local del carrer Acadèmia i més tard, un cop fet el traspàs de Germandat a la Cambra Agrària, en una de les sales que els és cedida per aquesta entitat.

El principal objectiu del sindicat és defensar els interessos de tota la pagesia, fet que es fa extensiu a Alguaire mitjançant l'oferta d'una sèrie de serveis als seus afiliats com són els jurídsics i fiscals: informar i tramitar subvencions, declaracions de la renda, assegurances (tractors, cotxes)...

Altres objectius que es fixà la Unió de Pagesos foren els de fomentar activitats socials directament lligades amb la pagesia. Així doncs, a la nostra vila, la Unió de Pagesos és pionera en la contractació en origen de mà d'obra pagesa atenent les sol·licituds prèvies dels pagesos fructicultors propietaris. Segons les necessitats dels pagesos es contractaven obrers temporers de Zamora. Un cop arribats aquí se'ls facilitava allotjament a l'alberg, on eren acollits durant la seva estada. El Sr. Manel Escolar fou el coordinador comarcal de la campanya dels temporers al llarg dels anys 1992-1994.

El 1994, atesa la naturalesa capdavantera de la iniciativa, el Ministeri d'Afers Socials s'hi mostra interessat i la pròpia ministra, Cristina Alberdi, visita la població per conèixer de prop l'esmentada iniciativa.

Pel que fa a les activitats de caire cultural, la Unió de Pagesos s'interessa per organitzar conjuntament amb l'Ajuntament la festa de Sant Antoni i la setmana agrària, que es fa coincidir amb la festa del patró del pagesos, en el transcurs de la qual personalitats vinculades al món agrari, tant a nivell polític com professional, donen a conèixer una visió de la realitat pagesa i les solucions que hi aporten.

Amb motiu d'aquestes setmanes agràries Alguaire ha rebut la visita del Conseller d'Agricultura Francesc Xavier Marimón, del Sr. Joan Vellvé i del Sr. Pep Riera

Actualment la Unió de Pagesos de la nostra localitat intenta renovar la junta, encapçalada per Manel Escolar (delegat comarcal d'Unió de Pagesos i responsable del sector lleter), però els pagesos no mostren cap desig de canviar-la i es manté de forma provisòria.

nal. L'explicació de la crisi que s'aprecia s'hauria de buscar en el fet que molts pagesos afiliats es jubilen i això provoca una forta davallada en el cens agrari, la població treballadora del camp s'envelleix i els joves pagesos cerquen alternatives professionals diferents a les que els ofereix la pagesia.

Els sindicats agraris USAC i Joves Agricultors no es troben constituïts formalment al nostre poble, tot i que hi ha persones que hi són afiliades.

Conclusions

Finalitzat el treball, hem atès el nostre objectiu perquè hem rescatat de l'oblit moments i aspectes de la història local d'Alguaire i hem creat una inquietud per conèixer el nostre passat més pròxim i per descobrir el grau d'impliació dels homes i les dones en la nostra història.

Hem elaborat un estudi lineal de la història de l'associacionisme agrari de la nostra localitat al llarg dels darrers 100 anys. Aquesta concepció ha fet que no ens estenguéssim gaire en la formulació d'hipòtesis de treball, per diverses raons: per abastar un període temporal molt ampli, amb una primera època, (1915-34), llunyana, sense documentació, utilitzant fonts orals de segona mà, és a dir, els fills dels protagonistes d'aquesta època. Un segon període, (1936-39), ple de records no estimats, sobre els quals hi ha una tendència generalitzada a l'oblit, un oblit que porta implícit el desig que no es tornin a produir mai més els enfrontaments de la guerra civil. La gent implicada no vol ser titllada de dolenta ni de bona, "val més oblidar", ens diuen les fonts orals. A més, havent-se cremat l'arxiu local, els documents són gairebé inexistent.

Finalment, hem acarat una tercera època, que parteix el 1946 i arriba fins a l'actualitat, i de la qual en tenim força informació i un volum important de documentació que demana una dedicació més exhaustiva per tal de dur a terme una anàlisi profunda.

El nostre estudi ha servit per constatar que a Alguaire, cada moment cooperatiu neix per necessitat i com a intent de trobar el benestar social de la pagesia. No observem accions reivindicatives fins els anys 1977-78, moment en què els pagesos d'Alguaire van participar activament en la primera i segona tractorades.

En tots els sindicats i cooperatives que s'han constituït a la nostra vila, hem apreciat que els dirigents han ultrapassat el re-duit nucli local per ocupar càrrecs en organitzacions de més àmplia representativitat a nivell de Catalunya.

Alguns membres de les diferents juntes rectores de les cooperatives no foren compresos sempre quan formularen propostes que partien d'una visió més avantguardista: l'intent d'incorporació de la dona en algunes juntes assessores, la construcció de cambres frigorífiques avançant-se a la necessitat, etc.

La diversitat d'opinions davant les necessitats comunes comportava que els socis cooperativistes no unissin esforços, i això repercutia posteriorment en la rendibilitat econòmica i es feia palesa la manca de previsió, perquè s'actuava amb una perspectiva de present. L'esperit cooperativista es tradueix en la presència de nissagues familiars al llarg de les diferents èpoques.

Quan hi ha una certa estabilitat o el mercat exterior presenta millors ofertes apreciem moments de passivitat i desinterès en els components de les cooperatives. Comprovem, doncs, que el moviment cooperativista passa per moments d'eufòria i moments de crisi.

Les cooperatives exerceixen un paper aglutinador de la pagesia i fan d'element regulador pel que fa a la comercialització dels seus productes.

Hem copsat l'estima i l'arrelament de la pagesia envers la terra i hem recollit visions optimistes i d'altres que no ho són tant per fer front als reptes que presenta el futur.

Sigles

- ACI: Aliança Cooperativa Internacional.
- ACTEL: Agrupament de Cooperatives de les Terres de Lleida.
- AIT: Associació Internacional de Treballadors.
- AML: Arxiu Municipal de Lleida
- APA: Agrupació de Productors Fruiters.
- ARFRUTAL: Agrupación Rural Frutícola Alguairense.
- CEFRUCO: Central Frutera Cooperativa.
- CNT: Confederació Nacional del Treball.
- COAG: Coordinadora de Organizaciones de Agricultores y Ganaderos.
- COSA: Cambra Oficial Sindical Agrària.
- ECU: Equip de Comercialització Única.
- FAI: Federación Anarquista Ibérica.
- FAI-FIJJL: Federación Anarquista Ibérica-Federación Iberica de Juventudes Libertarias.
- FET Y de las JONS: Falange Española Tradicionalista y de las Juventudes Obreras Nacional-Sindicalistas.
- IACSI: Institut Agrícola Català de Sant Isidre.
- OPFH: Organització de Productors Fruiters i Hortalisses.
- SAT: Societat Agrària de Transformació
- SCCL: Societat Cooperativa Catalana Limitada
- UGT: Unió General de Treballadors.
- UP: Unió de Pagesos.
- USA: Unió de Sindicats Agrícoles.
- USAC: Unió de Sindicats Agrícoles de Catalunya.
- UTECO: Unión Territorial de Cooperativas del Campo.

Fonts Documentals

- Arxiu fotogràfic de l'Ajuntament d'Alguairó.
- Arxiu fotogràfic de l'Institut d'Estudis Ilerdencs: programa de festa major.
- Arxiu Municipal de Lleida: diari "Lo Rampill", 1925-36.
- Arxiu Nacional de Catalunya, Guerra Civil, Secció polític-social: expedients de confiscació (els originals es troben a l'Archivo Histórico Nacional de Salamanca).
- Centrals Hortofructícoles:
- Arfrutal: arxius documentals de l'entitat: llibre d'actes, estatuts...
- Cefruco: arxius documentals de l'entitat: llibres d'actes, estatuts...
- Eurofruit: arxius documentals de l'entitat: llibres d'actes, estatuts...
- Cooperativa Sant Faust: llibres d'actes, estatuts i arxiu fotogràfic.
- Germandat-Cambra Agrària: llibres d'actes, estatuts...
- Registre de la Propietat de Balaguer: document de la història de la propietat de la finca del carrer La Bassa n. 7.

Bibliografia

- ALDOMÀ BUIXADÉ, Ignasi: *La vaga de tractors, conflictes pàgossos a l'Urgell, 1977-78*. Ed. Virgili i Pagès, 1986.
- BARRULL PELEGRÍ, Jaume: *Les comarques de Lleida durant la Segona República (1930-36)*. Ed. L'avenç, 1986.
- BERNECKER, Walter L.: *Colectividades y revolución social. El anarquismo en la guerra civil española, 1936-39*. Barcelona, ed. Crítica, 1982.
- Boletín Informativo Bisemanal "Mercolleida". Dia 19/09/81, n.627.
- CARRERAS i CANDI: *Geografia General de Catalunya (1098-1918)*.
- GARRABOU, Ramon: *La conflictivitat pagesa a Catalunya i al País Valencià a l'època contemporània, a Miscel·lània d'homenatge a Josep Benet*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1991.
- GARRIDO, Samuel: *Treball en comú. El cooperativisme agrari a Espanya 1900-1936*. Ed. Alfons el Magnànim, 1996.
- GARRIDO, Samuel: *El cooperativisme segons l'Església. Els inicis del sindicalisme catòlico-agrari a Espanya. Recerques 30. Història, Economia Cultura Barcelona*, ed. Curial, 1994.
- GAVALDÀ TORRENTS, Antoni: *L'associacionisme agrari a Catalunya. El model de la Societat Agrícola de Valls (1888-1988)*. Estudis Vallencs 1989.
- Geografia Comarcal de Catalunya*. Enclopèdia Catalana, 1981.
- Geografia General de España*. Ed. Movimiento, 1957.
- MAYAYO ARTAL, Andreu: *El cooperativisme agrari, un moviment dual, a MIR CURCÓ, Conxita: Actituds polítiques i control social a la Catalunya de la Restauració (1875-1923)*. Institut d'Estudis Ilerdencs, Lleida 1989.
- MAYAYO ARTAL, Andreu: *De pagesos a ciutadans. 100 anys de sindicalisme i cooperativisme agraris a Catalunya (1893-1994)*. Ed. Afers, 1995.

LLADONOSA PUJOL, Josep. *Història de la Vila d'Alguaire i el seu Monestir Santjoanista*. Editat per l'Ajuntament d'Alguaire, 1981.

LLUCH, E. i SERÓ, R.: *La regió frutera de Lleida*. Editat pel Servei d'Estudis Banca Catalana, 1970.

PORTA, Pleyán de: *Diccionario de la Provincia de Lleida. Diccionario geográfico, estadístico, etimológico, artístico, biográfico, industrial y mercantil, etc...*, de la provincia de Lleida. Lleida, 1889.

PUJOL ANDREU J.: *Les transformacions del sector agrari català entre la crisi finisecular i la guerra civil*. Tesi Doctoral. Universitat Autònoma de Barcelona, 1988.

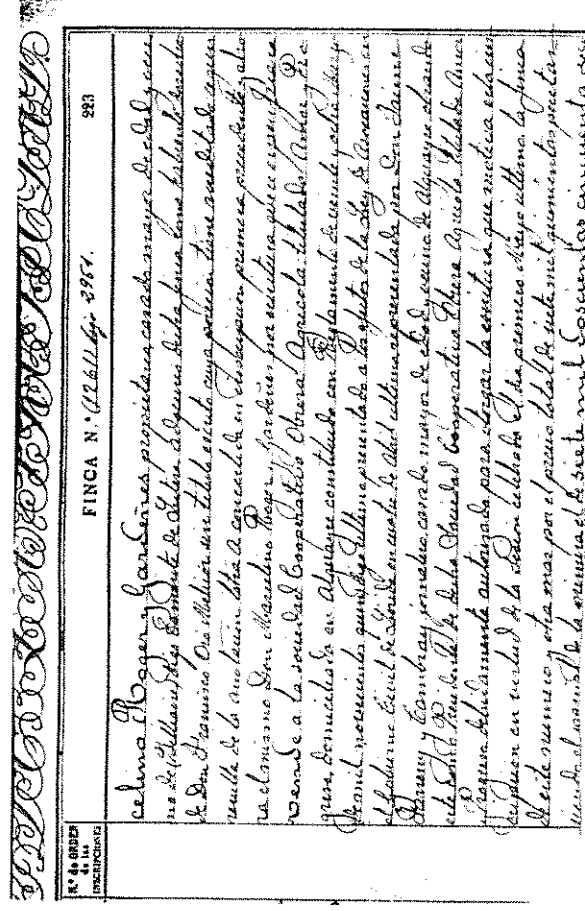
RAMON I MUÑOZ, J. M^a: *El Sindicat Agrícola de Cervera i sa Comarca, dels orígens a la reconstrucció de la fàbrica de farines (1918-24)*, a *Miscel·lania cerverina*, 10, 1996.

SOLÉ MASIP, Jordi: *La indústria del fred a la regió fruitera de Lleida. Revista "Espai / Temps"*. Publicació del Departament de Geografia i Història de la Universitat de Lleida.

VICEDO RIUS, Enric: *L'associacionisme pagès a les Terres de Ponent; un tema per a l'estudi*. Revista de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre, 1851-1991.

Apèndix Documental

I Document del Registre de la Propietat de Balaguer: finca 2961, pàg. 223.

III

Document del Registre de la Propietat de Balaguer: finca 2961, pàgs. 130-131.

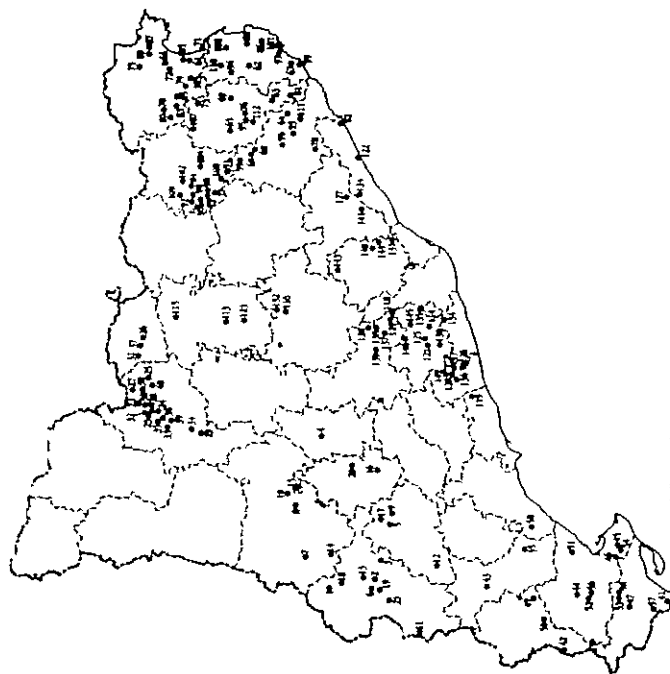
- Relació de presidents i socis.

[illegible]

III

Localització del poble d'Alguaire dins de les Federacions de Sindicats Catòlics Agraris 1917-20. MAYAYO ARTAL, Andreu: *De pagesos a ciutadans. 100 anys de sindicalisme i cooperativisme agraris a Catalunya (1893-1994)*. Ed. Afers, 1995.

6. *Federacions de Sindicats Catòlics Agraris 1917-1920*

- [illegible]

- VI Delegats assistents al Ple de pagesos de la CNT (setembre de 1936). MAYAYO ARTAL, Andreu: *De pagesos a ciutadans. 100 anys de sindicalisme i cooperativisme agraris a Catalunya (1893-1994)*. Ed. Afers, 1995.

Delegats assistents al Ple de pagesos de la CNT (setembre 1936)

Sindicat d'Oficis Diversos de Sant Esteve d'En Bas	Bartolomé Figueres
Sindicat d'Oficis Diversos de Sant Feliu de Guixols	Francesc Gasull
Sindicat d'Oficis Diversos de Santa Bàrbara	Francesc Valls
Sindicat d'Oficis Diversos de Seva	Josep Carbonell
Sindicat d'Oficis Diversos de Vidreres	Josquim Camps
Sindicat d'Oficis Diversos de Vila-rodonà	Llorenç Robert
Sindicat d'Oficis Diversos de Vila-seca de Solcina	Joan Inglés
Sindicat d'Oficis Diversos d'El Molar	Fructuós Rebull
Sindicat de Bellpuig d'Urgell	Mauriñedo
Sindicat de Mora la Nova	Joan Pujol
Sindicat de Pagesos d'Arenys de Mar	Joan Bertran
Sindicat de Pagesos d'Albatàrrec	Baldomer Biosca
Sindicat de Pagesos d'Alcover	Salvador Gomà
Sindicat de Pagesos d'Arenys de Mar	Trifón Costlà
Sindicat de Pagesos d'Argemona	Josep Calva
Sindicat de Pagesos d'El Morell	Josep Grau
Sindicat de Pagesos d'Oriols	Ginès Serrat
Sindicat de Pagesos de Cabra del Camp	Antoni Ferré
Sindicat de Pagesos de Canet de Mar	Josep Maymó
Sindicat de Pagesos de Castellví de la Marca	Joan Camporeda
Sindicat de Pagesos de Cervià de les Garrigues	Victorià Moneu
Sindicat de Pagesos de Gorp	Vicenç Solà
Sindicat de Pagesos de L'Hospitalet del Llobregat	Agustí Sans
Sindicat de Pagesos de La Beguda	Primo Mayoral
Sindicat de Pagesos de La Torrassa (l'Hospitalet de L.)	Josep Rivera
Sindicat de Pagesos de Massalcoreig	Miquel Baer
Sindicat de Pagesos de Porrera	Antoni Aseu
Sindicat de Pagesos de Reus	Joan Pijoan
Sindicat de Pagesos de Sarrià (?)	Emili Usà
Sindicat de Pagesos de Torroella de Montgrí	Joan Nicolau
Sindicat de Santa Eulàlia (l'Hospitalet de Llobregat)	Josep Torà
Sindicat de Treballadors d'Alguaire	Francesc Gosull
Sindicat de Treballadors de Blanes	Lluís Abelló
Sindicat de Treballadors de Castellbell i El Vilar	Agustí Vela
Sindicat de Treballadors de La Torre de Barcelona	Manuel García
Sindicat de Treballadors de La Torre de l'Espanyol	Joan Llagostera
Sindicat de Treballadors de la Terra d'El Caullar	Fèlix Plasa
Sindicat de Treballadors de Marçà	Pau Palou
Sindicat de Treballadors de Palafrugell	Pere García
Sindicat de Treballadors de Sant Boi del Llobregat	Magi Carrasco
Sindicat de Treballadors de Santa Coloma de Queralt	

- VII Acta de constitució de la Germandat de 1946 (Cooperativa Sant Faust, llibre d'actes).

En la Villa de Alguaire a trece de abril de mil novecientos cuarenta i seis

Reunidos los abajo firmados en una habitación de la Casa rectoral amablemente cedida por el Rdº Cura Párroco de la localidad al objeto de constituir una Hermandad de Labradores con el único i exclusivo fin de velar por los intereses agrícolas de sus asociados y contribuir de esta manera al engrandecimiento de España, se procede, en primer lugar a dar nombre a la Hermandad, que se titulará "Hermandad de Labradores de San Fausto de Alguaire"

Seguidamente se nombra la Junta de Gobierno, que queda constituida por los siguientes asociados, nombrados por unanimidad:

Presidente: Juan Domingo González

Secretario: Angel Ros Nart

Tesorero: Francisco Jofre Riu

Vocales: José Feliu Tribó, Fausto Riu Cucurull, Emilio Salvia Tersa

- VIII Llistat de presidents de la Germandat d'Alguaire (llibres d'actes de la Germandat):

1946-48: Juan Domingo González.

1948-57: Juan Salvia Tersa.

1957-60: José Jofre Riu.

1960-63: José Martínez Boira.

1964-67: Antoni Lladonosa Rodié.

1967-71: Ramon Larregula Llovera.

1971-75: José Feliu Domingo.

1975-78: Pedro Nadal Vidal.

- IX Presidents de la Cambra Agrària:

1977-78: Pedro Nadal Vidal.

1978-94: Antonio Gardenes Hervera.

- X Acta de constitució de la Cooperativa Sant Faust, 13 d'abril de 1946(Cooperativa Sant Faust, llibre d'actes de l'assemblea general).

En la Villa de Alguaire a trece de abril de mil novecientos cuarenta y seis.

Reunidos bajo la presidencia del delegado sindical local y con asistencia de todos los socios fundadores de la Cooperativa se reunen con objeto de constituir la Cooperativa del Campo de Alguaire

Abierta la sesión por el Delegado Sindical Local fué leído el oficio del Jefe de Servicio de Cooperación del Ministerio del Trabajo dando cuenta de la aprobación e inscripción por dicho Ministerio de la Entidad que hoy se constituye.

Acto seguido se lee el oficio del Delegado Provincial de la obra Sindical Cooperación dando normas para la constitución de la Cooperativa y a tenor del art. 29 del Reglamento se pasa a la elección de la 1ª Junta Rectora que queda por unanimidad elegida de la siguiente forma:

Jefe: D. Juan Domingo González

Secretario: D. Angel Ros Nart

Tesorero: D. Francisco Jofre Riu

Vocal: D. José Feliu Tribó

Vocal: D. Fausto Riu Cucurull

Vocal: D. Emilio Salvia Tersa

Todos los cuales aceptan el cargo prometiendo desempeñarlo con toda fidelidad para bien de España y sus Revolución Nacional-Sindicalista.

Se aprueba remitir una copia del Acta de esta reunión al servicio de Cooperación del Ministerio del Trabajo, según previene el Art. 29 del Reglamento de Cooperación

Y no habiendo más asuntos que tratar conforme a la Orden del Día, se levanta la sesión de la cual se extiende la presente Acta, que firman conmigo el Secretario, los camaradas Jefe de la Cooperativa y Delegado Sindical que presidia el acto, y seis socios fundadores de la Cooperativa.

Por Dios, España y su Revolución Nacional, Sindicalista

XI Llistat de presidents de la Cooperativa Sant Faust.

Del 13-04-46 al 15-07-50 Joan Domingo González

Del 15-07-50 al 7-08-58 Josep Feliu Tribó
 Del 7-08-58 al 7-10-60 Josep Mre Maench Lladonosa
 Del 7-10-60 al 9-02-65 Josep Majós Daviu
 Del 9-02-65 al 7-03-67 Josep Martínez Boira
 Del 7-03-67 al 5-09-67 Ramon Morancho Pellisé
 Del 5-09-67 al 22-03-72 Enric Bardina Rodie
 Del 22-03-72 al 9-03-74 Pere Gasull Vila
 Del 9-03-74 al 12-02-76 Antoni Osset Botargues
 Del 12-02-76 al 17-02-78 Francesc Giró Lladonosa
 Del 17-02-78 al 26-02-81 Josep Mre Maench Biel
 Del 26-02-81 al 12-04-84 Antoni Larregula Badia
 Del 12-04-84 al 28-05-91 Ramon Baradad Bañeres
 Del 28-05-91 al 20-05-94 Emili Terrado Rodie
 Del 20-05-94 vigent Josep Mre Riu Roigé

XII.- Junta actual de la Cooperativa Sant Faust:

President:

Josep Mre Riu Roigé.

Vice-president:

Fausto Guardia Badia.

Secretari:

Josep Mre Barbé Melé.

Tresorer:

Josep Pastoret Gras.

XIII.-

Relació de presidents de Cefructo.

Amigo Bañeres, Ramon Del 10-05-73 al 27-06-74

Jové Satorra, Angel Del 27-06-74 al 13-06-76

Biel Mangues, Francesc Del 13-06-76 al 19-06-80

Roig Badia, Nicodemus Del 19-06-80 al 18-05-84

Terrado Rodié, Emilio Del 18-05-84 al 28-06-88

Bañeres Badia, Francesc Del 28-06-88 al 27-04-91

Guardia Badia, Faust Del 27-04-91 al 25-05-94

Bañeres Ruiz, Antonio Del 25-05-94 fins a l'actualitat

XIV.-

Relació de presidents d'Eurofruit.

Farreny Nadal, Jaume Del 20-10-70 al 02-06-74

Gasull Vila, Josep Mre Del 02-06-74 al 12-06-77

González Bañeres, Fèlix Del 28-07-81 al 03-05-85

González Bañeres, Josep Mre Del 21-08-91 al 28-10-94

Nadal Roig, Ramon Del 12-06-77 al 28-07-81

Del 08-05-88 al 21-08-91

Rodie Aran, Joan Del 10-02-70 al 20-10-70
 Roma Rodie, Josep Del 03-05-85 al 08-05-88
 Del 28-10-94 al 28-10-97

XV

Relació de presidents d'Arfrutal.

Gardeñes Hervera, Antonio Del 15-03-72 al 09-06-74
 Pastoret Gelet, Miquel Del 09-06-74 al 09-06-77
 Farreny Molí, Ramon Del 09-06-77 al 14-06-79
 Boira Tersa, Emili Del 14-06-79 al 28-06-81
 Barbé Mola, Fernando Del 28-06-81 al 24-06-82
 Pastoret Gelet, Ramon Del 24-06-82 al 22-06-83
 Rodié Bañeres, Ramon Del 22-06-83 al 28-05-86
 Pastoret Gelet, Miquel Del 28-05-86 al 30-06-87
 Gardeñes Guitara, Josep Mre Del 30-06-87 al 12-08-91
 Agustí Garrigó, Josep Mre Del 12-08-91 al 14-04-92
 Larrégula Mayench, Ramon Del 14-04-92 al 07-09-92
 Riu Oliva, Faust Del 07-09-92 al 20-07-93
 Pastoret Gelet, Miquel Del 20-07-93 fins a l'actualitat

Agraïments

En primer lloc i de manera notòria volem donar les gràcies al Dr. Enric Vicedo i Rius, pels seus consells, les seves observacions i el seu inestimable ajut en el procés d'elaboració d'aquest treball.

Volem agrair l'assessorament en moments puntuals per a l'elaboració del treball al Dr. Jaume Barrull i Pelegrí i a la Sra. Pilar Pelegrí i Terrado.

D'una manera molt especial, agraïm al nostre alcalde, Sr. Josep Biel i Gabernet, l'ajut en determinades apreciacions, la seva amabilitat i la disponibilitat en qualsevol moment que li hem demanat suport.

Un reconeixement molt valuós a totes les persones que han aportat el seu testimoniatge, compartint els propis records o els dels seus avantpassats. Per a nosaltres, les seves aportacions han estat un ajut inestimable per a la confecció d'aquest treball: Bienvenido Badia i Illa, Pere Bañeres i Roig, Martín Escobar i Ramos, Manuel Escolar i Pujolar, Josep Esquirol i Balaguer, Antonio Gardeñes i Hervera, Sebastià Giró i Arjó, Sebastià Giró i Vilamajó, Joan González i Solaní, Josep Jofre i Riu, Emilio Ribes i Llovera, Josep Maench i Lladonosa, Josep Maench i Mateu, Josep Majós i Daviu, Francesc Morena i Gallart, Jaume Planes i Giró, Josefa Roca i Gasull, Cecília Roig i Llovera, Àngel Ros i Nart, Jaume Sabaté i Comes, Teresa Sabaté i Rodié, Emilio Terrado i Rodié, Maria Vilamajó i Sabaté.

El nostre reconeixement per les facilitats que hem tingut a l'hora de buscar el material i pel temps que ens ha dedicat la Sra. Mre Carme Mayench i Lladonosa, gerent de la Cooperativa Sant Faust, la Sra. Mre Teresa Bañeres i Cosialls, secretària d'Eurofruit, el Sr. Fausto Bañeres i Lladonosa i Rosa Mre Gatell Comella, gerent i secretària d'Arfrutal i la Sra. Rosario Ocaña i Garcia, secretària de Cefruco, fent extensiu aquest reconeixement als actuals presidents Sr. Josep Mre Riu i Roigé de la Cooperativa Sant Faust, Sr. Josep Roma i Rodié d'Eurofruit, Sr. Miquel Pastoret i Gelet d'Arfrutal i el Sr. Antonio Bañeres i Ruiz de Cefruco, per facilitar la recerca als arxius de les seves entitats. També al Sr. Jo-

sep Mª Vilalta, cap de personal, d'Indulleida per la seva atenció, ajut i amabilitat.

A la Sra. Carme Bellet i Torres, secretària de l'Ajuntament d'Alguaire, per la seva col.laboració en l'obtenció de dades importants per al nostre treball.

A la Sra. Roser Llovet i Espachs pel seu preat suport informatiu en el tram final del nostre estudi.

Una recordança a la Sra. Rosa Mesalles, pel seu treball de correcció del text.

I finalment al Sr. David García i Isanta per la seva paciència i bon humor durant tot el temps que hem compartit amb ell la biblioteca d'Alguaire.

Índex

<i>Introducció</i>	3
<i>Esbós Sòcio-Econòmic de la Vila d'Alguaire</i>	5
<i>Naixement de l'Associacionisme Agrari a Alguaire</i>	9
Sociedad Cooperativa Obrera Agrícola	
Amor y Progreso.....	11
Sindicat Agrícola Catòlic d'Alguaire.....	15
<i>Sindicalisme entre 1931-1939</i>	17
a) Col·lectivitats.....	17
b) Sindicat UGT	22
<i>Cooperativisme i Sindicalisme a l'Època Franquista</i>	25
- Hermandad de Labradores de San Fausto de Alguaire	26
- Cooperativa del Camp Sant Faust.....	33
<i>La Fruita i l'Associacionisme Agrari</i>	41
- Regió Fruitera de Lleida	42
- Cefruco	43
- Eurofruit	45
- Arfrutal	47
- Indulleida	49
<i>Sindicalisme Agrari Democràtic</i>	51
- Unió de Pagesos	51

<i>Conclusions</i>	57
<i>Sigles</i>	59
<i>Fonts Documentals</i>	61
<i>Bibliografia</i>	63
<i>Apèndix Documental</i>	65
<i>Agraïments</i>	75